ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXII — Број 423
Субота, 6 фебруар 1960 г.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

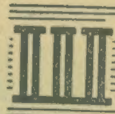

T—33/60

У ОВОМ БРОЈУ:

ОСТВАРУЈУ СЕ СНОВИ

Швајцарски природњак Хорас Бенедикт д' Сосир изрекао је исте оне године — 1787 — кад се као први човек у историји испео на Мон Блан, највиши врх Алпа, за оно време запањујуће „пророчанство":

— Доћи се дан кад ће испод Мон-Блана бити прокопан пут.

Остварење његовог пророчанства, изреченог пре 173 године, ближи се сваког дана. Француске и италијанске екипе пробијају се кроз камен једна другој у сусрет.

Почетак радова на прокопавању тунела испод Мон Блана оживео је сећање на сличне подухвате предузете и извршене, још у Старом веку, примитивним алаткама.

Један од највећих техничких подвига старог Вавилона било је прокопавање тунела испод реке Еуфрата, који је био дуг 920 метара, широк 3,65 и висок 4,5 метра.

Како су Вавилонци успели да прокопају овакав тунел пре више од 4000 година? За време сушне сезоне они су скренули ток реке у једно вештачко језеро од 40 квадратних миља. Хиљаде робова, радећи од изласка до заласка сунца, ископали су дубок јарак у блатњавом речном кориту. Циглама и асфалтом обложили су зидове и подигли кров изнад јарка. Кад је тунел био завршен, Еуфрат је враћен у своје старо корито и потекао изнад тунела.

То је био први тунел ископан испод реке. Величина овог подухвата може се оценити тек кад се потсетимо да је човечанству било потребно 40 векова да би се одлучило на сличан пројект: тунел испод реке Темзе у Лондону, пробијен 1842 године.

Египћани и Римљани такође су копали тунеле. Да би се исушило језеро Фуцино, тридесет хиљада римских робова копало је једанаест година кроз планину тунел дуг нешто преко 5,5 километара.

Један тунел који су Римљани сазидали између 115 и 130 године да би Атину снабдели свежом водом и данас је у употреби. За време дуге турске окупације тунел није био употребљаван, тако да се на њега потпуно заборавило. Откривен је и оправљен 1840 године, а 1925 укључен је у водоводну мрежу Атине.

СВУДА

Лишаји, примитивни облик живота у биљном свету, могу да опстану у жарким тропским крајевима, али и на планинама Антарктика, где су готово увек слеђени.

РАТ ДУГМАДИМА

Још 1956 године објављен је у Француској рат дугмадима. Шкољке са најдебљим и најлепшим седефом од кога се прави дугмад налазе се у области Нове Каледоније. Због релативно високе цене седефа, многобројни гњурци су толико развили посао да је та врста шкољки била пред изумирањем. Да до тога не дође, влада је донела врло оштру одлуку по којој забрањује продају шкољки мањих од десет сантиметара дужине. За протекле четири године младе су могле довољно да се развију и Француска ће ускоро обуставити „ратно стање".

ДОКАЗ НЕВРЕМЕНА

Двојица чувара светионика код Ла Хага у Француској провели су пуних 17 дана на светионику, потпуно изоловани од света иако свега 700 метара удаљени од обале. Невреме је ометало бродове и чамце да приђу светионику. Тек када се море мало примирило један чамац за спасавање успео је да се приближи и пружи помоћ чуварима.

ЗАТО...

Птице не певају само из задовољства, већ да би привукле друге чланове свога рода и да би обратиле пажњу на евентуалне уљезе. Али, птица кардинал је једна од ретких врста код којих пева и мужјак и женка.

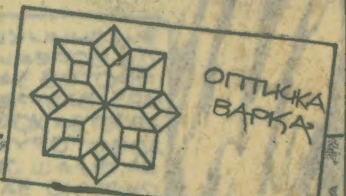
БАЧЕНИ ЧАСОВНИЦИ

На основу одлуке холандских органа за здравствену контролу 200 ручних часовника мораће да буде бачено. Наиме, утврђена је радиоактивност бројчаника и то таква да угрожава здравље њихових власника.

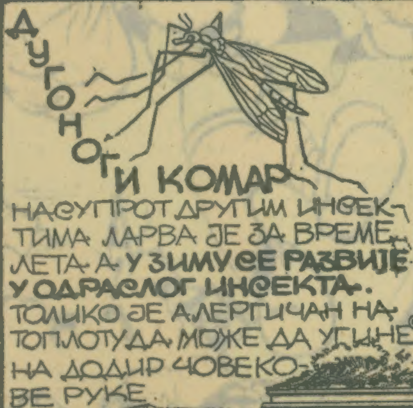
КОРИСНО

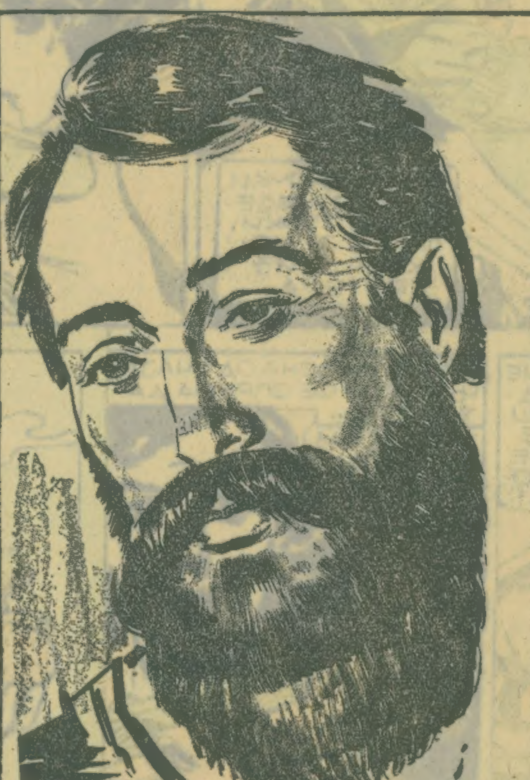
На 18.000 „микро-карата" биће приказан целокупан метеоролошки материјал прикупљен у току Међународне геофизичке године. Запажања добијена у разним деловима света од јединствене су научне вредности. Први корак у њиховом научном коришћењу биће израда "светских климатских карата" за сваки појединачни дан када су вршена осматрања, и то како на површини земље тако и у вишим ваздушним слојевима. На томе послу сарађиваће седам држава.

Ripley's® — Веровали или не!

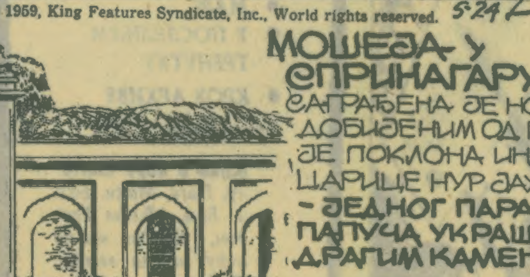

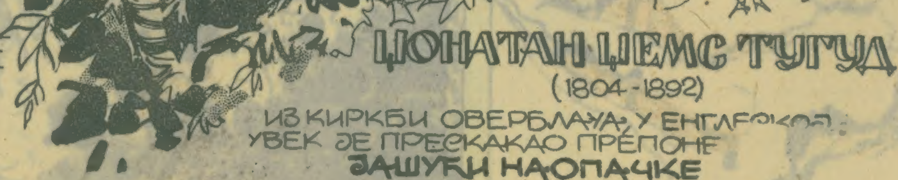

НАРОЧИТО КАД СУ У НЕЗГОДИ...

Из неколико кратких причица може се видети да су животиње паметне а нарочито то испоље кад се налазе у незгоди.

Један лугар је испричао:

— Када сам једно јутро пошао са својим псом кроз један рит, боље рећи баруштину, приметих да он стално иде по неком трагу. Убрзо видех да мој

сетер гони једног старог ракуна. Осетивши да му је пас за петама он заплива по бари до једног дрвета, попе се на њега да предахне и осмотри ситуацију око себе. Мислио је да је опасност избегао и да се налази на сигурном месту. Међутим, пас, вешт пливању, одједном се створио пред њим. Видевши га, ракун нагло испружи своје две црне шапице и притисну њима главу пса држећи је дуго под водом. Када је на крају после дугог бацакања ипак успео да се извуче из незгоде, пас побеже на обалу пренеражен и преварен у својим надама.

Чувар зоолошког врта забележио је:

— Један мали шимпанза требало је да изгуби свој зуб

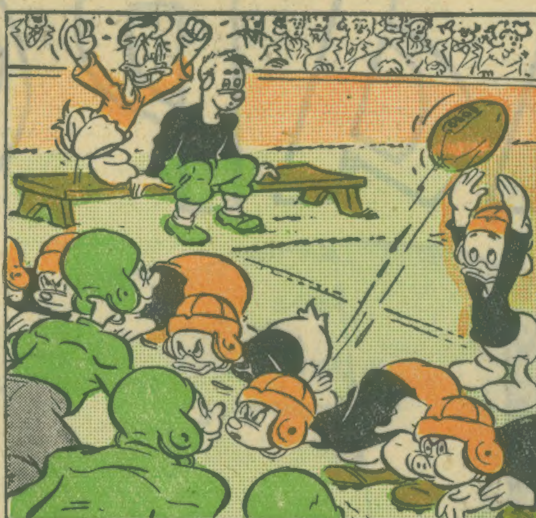
млечњак. Иако се зуб клатио беба-шимпанза више је волела да подноси бол него да јој га ишчупају. Како је моја дужност била да се бринем о мајмунима ја сам хео да јој помогнем у невољи. Више пута сам руком покушавао да расклимам зуб и да га извадим. Али у томе нисам успео. Најзад сам дао клешта једноме од мајмуна, и он је одмах разумео шта треба да ради. За тили час успео је, уз моју помоћ, да извуче зуб. Али, на томе се није свршило. Читава једна група мајмуна која је пратила цео ток ове операције priђе да види извађени зуб, и мумлајући поче да напада мајмуна и да га туче. Тиме су вероватно хтели да га казне за оно што није смео да уради.

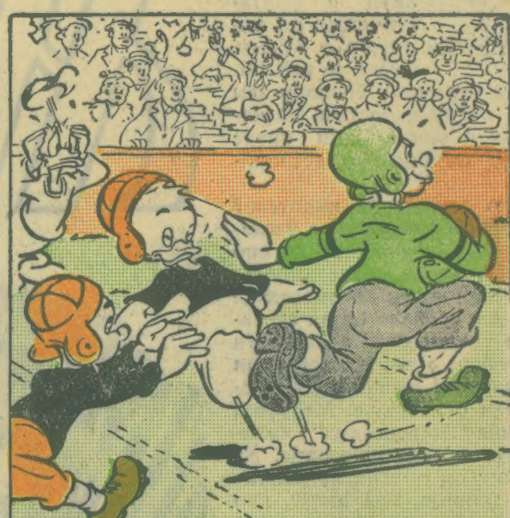
Радници са једног бродоградилишта у Индији посматрали су како велика слоница извла-

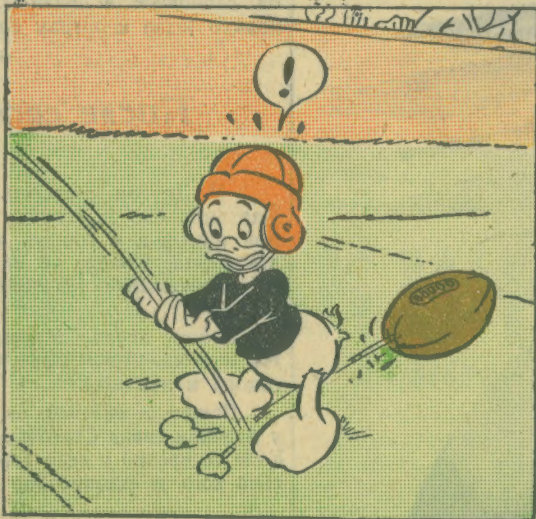

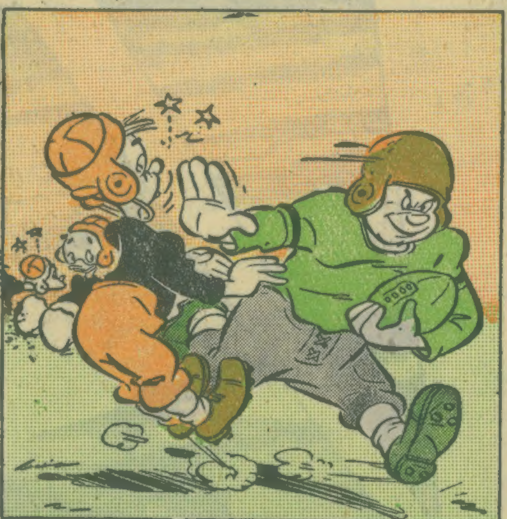
чи једно дебло уз узбрдицу, док је њен малишан каскао поред ње. У једном тренутку, када се слоница повила унапред, слонче брзим покретом смаче сурлом један ланац са дебла и она паде на предње ноге. Видевши шта је урадило слонче поче да бежи у шуму. Пошто се придигла мајка подиже сурлу и пође у потеру за малишаном. И убрзо га стиже. Радници са градилишта су чули дреку малог кривца кога је мајка тукла сурлом. После извесног времена они се заједно вратише: малишан је покуњен ишао за мајком држећи је за реп.

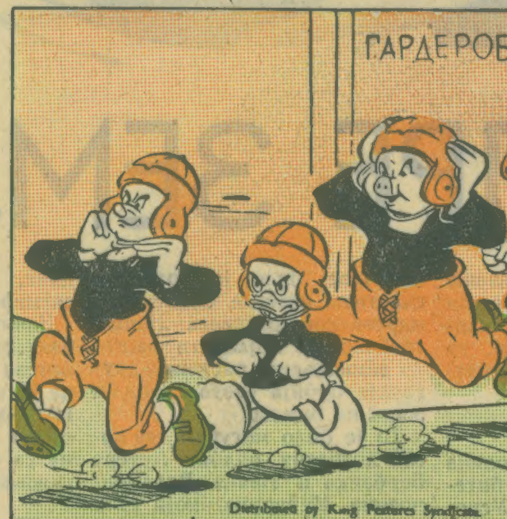

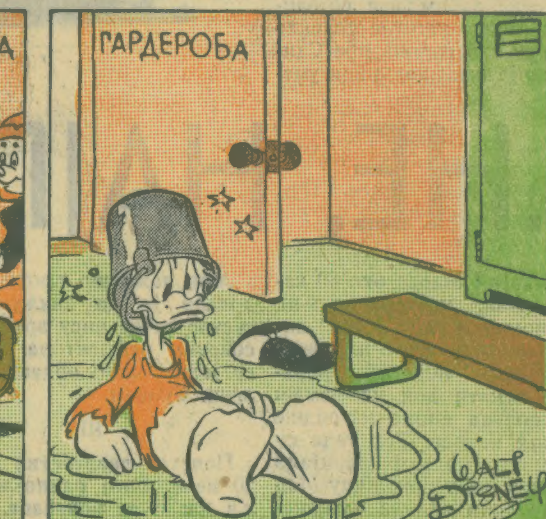

ПОБЕДНАЛИ

Шведски укротитељи дивљих животиња остали су без посла од 1 јануара 1960, када је ступио на снагу нов закон према коме су забрањене претставе са укроћеним зверима, као и њихов пролаз кроз Шведску. Циркуси у Шведској ће морати убудуће да се одрекну лавова, тигрова и медведа, чак и мајмуна јер су и они на забрањеној листи. То је с тешком борбом извојевало шведско Друштво за заштиту животиња.

И ТО СЕ СКУПЉА

Хоуп Свини, обућар из Мелбурна, има јединствену збирку. Кад год би неки чувени атлетичар код њега поручио тркачке ципеле, правио је два пара и један задржавао за себе. Тако је за 40 година сакупио „дупликате" ципела многих чувених атлетичара.

„ТОБАКИСТИ"

„Тобакист" је нова реч у Шведској. Настала је отуда што је од 1 јануара 1960 године подигнут државни монопол на дуван. Отсада ће га продавати свака трговина која то хоће. Да би се разликовали од „нових продаваца дувана" и да би истакли своју већ стечену специјалност, досадашњи продавци дувана одлучили су да себе назову „тобакистима". Тако гласе и њихове фирме исписане специјалним једнообразним словима.

ЕСКИМКЕ СУ ПОЧЕЛЕ ДА ЗАМЕЊУЈУ СВОЈА КРЗНЕНА ОДЕЛА ТОПЛИМ ВУНЕНИМ И ПАМУЧНИМ ТКАНИНАМА, ОД КОЈИХ, НАРАВНО, ПРАВЕ ОДЕЋУ ПРЕМА СВОМ УКУСУ И ПОТРЕБАМА. НА ЊИХОВИМ ЛИЦИМА СЕ ВИДЕ ТРАГОВИ МОНГОЛСКЕ РАСЕ, РАСЕ ЊИХОВИХ ПРЕДАКА КОЈИ СУ ПРЕ 1800 ГОДИНА ДОШЛИ У АМЕРИКУ ПРЕКО БЕРИНГОВОГ МОРЕУЗА.

КОЛИКО ЈЕ ДОСАД ЖИВЕЛО ЉУДИ?...

На земљи је досад, наравно ако је рачуница тачна, живело 4,35 билиона људи. До овог закључка дошао је некадашњи управник централног статистичког завода у Бечу, професор Винклер, који је недавно у бечком Институту за науку и уметност одржао предавање на тему „Колико је људи досад живело на земљи?"

Резултат рачуна, изведеног у три варијације, своди се на хиљаде милијарди. Минимална вредност износи 3,39, просечна 4,35, а максимална 5,26 билиона. Примењено на насељиву површину то чини 33.909, 43.500 и 52.600 становника на квадратни километар.

„ТИНЕЈЏЕРИ"

У Француској се проучава завођење новог закона према коме би млади галамџије, свуда већ познати под именом „тинејџери", после уличних изгреда одмах могли бити позвани у војску, да се у армији науче дисциплини.

ЈЕДАН ПРИМЕРАК ДРУГОГ ИЗДАЊА

На аукцији књига у Лисабону налази се и један примерак другог издања, из 1605 године, „Дон Кихота од Ла Манче" од Сервантеса. Нађен је у заоставштини једног познатог књижара и библиотекара.

МАРС...

...НЕ, НАЈПРЕ ЗЕМЉА!

У науци, вероватно, нема ничег смелијег и фантастичнијег од хипотеза о Марсу. Свака је већ облетела огромном брзином земљину куглу и постала позната чак и онима који иначе немају ни појма о астрономији.

Како настају те хипотезе? У првом тренутку не изгледа тешко одговорити на ово питање. Као и друге хипотезе о свемиру, и претпоставке о Марсу требало би да су настале у одређеној зависности од степена развитка астрономске науке и њених инструмената за осматрање. Међутим, судбина „марсовских" хипотеза је сасвим другачија. За разлику од других астрономских теорија, оне имају, као по правилу, „земаљско" порекло. Наиме, оне су у извесном смислу „одраз" онога што се догађа на Земљи. Треба се само сетити неких историских чињеница и — постанак „марсовских" хипотеза неће нам више изгледати као низ произвољних сензација, већ ће добити обележје веома занимљиве закономерности.

I

1869 година. Завршено је грађене Суецког Канала. И већ за време првог великог приближавања Марса (1877) италијански астроном Скиапарели открио је на Марсу мрежу уских, правилних, тамних линија. Скиапарели назива те линије каналима, али с тим називом још не везује одређен појам вештачких канала за протицање воде.

Године протичу. Скиапарели наставља да проучава канале на Марсу. Године 1888 на карти италијанског астронома већ их је унесено 130. Најзад, у периоду од 1893 до 1895 Скиапарели износи своју хипотезу о вештачком пореклу канала. У то време (1894) амерички астроном Парсивал Лоуел оснива у држави Аризони специјалну опсерваторију за изучавање Марса, нарочито његових канала.

Тако је, дакле, хипотеза о вештачким каналима на Марсу поникла између 1893 и 1895 године. Баш у то време била је завршена изградња Килског Канала (1895) и копао се Панамски Канал — што је привлачило пажњу читавог света.

Случајно подударање! Али, ево једне занимљиве појединости: много касније дознало се да су сто година пре Скиапарелија неки научници унели на карте Марса око 60 канала. Али, ниједан од њих није поменуо реч „канал" нити изнео хипотезу о њиховом „вештачком" пореклу. Требало је чекати док на Земљи није почела епоха изградње великих канала. Тек тада су у тамним правим линијама које пресецају површину Марса научници видели — канале!

II

Деведесете године 19 века. Пронађени су јаки рефлектори са стакленим параболоидним површинама одбијања. У европске војске уводи се командовање помоћу рефлектора, а у ратне морнарице светлосна сигнализација. Пролази неколико година и ... већ почетком 20 века у листовима се појављује сензационално обавештење: неколико астронома открили су у близини терминатора (граница осветљеног и неосветљеног дела) Марса светле беле тачке. Светлосни сигнали Марсоваца? У сваком случају, многи су тако тврдили.

Али, пажљиво проверавање довело је до закључка да светле тачке нису зраци марсовских рефлектора. Не, то су једноставно облаци осветљени Сунцем.

III

Почетак двадесетих година 20 века. Број радио-љубитеља нагло се повећава. Успостављена је радиовеза између континената. Етар је пун позивних знакова краткоталасних станица. Систем радиовеза се сваким даном усавршава.

И готово на самом почетку — 1924 године — листови објављују нову сензацију: неке радиостанице примиле су сигнале с Марса. Међутим, проверавања и овог пута показују да се ради о заблуди: „радиосигнали с Марса" били су шала неких радиоаматера.

IV

Приче о биљном свету на Марсу почеле су да се шире још 1860 године. Али, да би се с прича прешло на научне хипотезе било је потребно схватити извесне особености марсовског растиња. Наиме, требало је објаснити зашто то замишљено растиње другачије одбија светлост од биљака на Земљи.

То је било могућно тек после познатих радова Лутера Бербанка и Ивана Владимировича Мичурина, који су у пракси доказали задивљујућу способност прилагођавања растиња условима средине. Наиме, тек после Бербанка и Мичурина родила се астроботаника.

V

Година 1937. Јапански астрономи забележили су на Марсу јаку ерупцију. О њеном узроку није изнета никаква хипотеза.

Година 1945. Над Хирошимом и Нагасакијем подигао се облак атомских експлозија.

Године 1951 и 1954. Јапански астрономи поново су забележили експлозије на Марсу од којих је једна била праћена појавом белог облачка. Одмах се износи претпоставка да су то — атомске експлозије...

VI

Године 1945-1950. Авионе са елисама почиње да замењује реактивна авијација. Раде се планови авиона са атомским моторима. И 1950 године први пут се јавља хипотеза о томе да је тунгуски метеорит који је пао још 1907 године, био атомски ракетни свемирски брод Марсоваца.

Занимљиво је, и веома карактеристично да се ова хипотеза јавила 1950 године, а не 20 или 30 година овог века кад се о тунгуском метеориту много говорило и кад му се обраћала веома велика пажња.

VII

Године 1957-58. Један за другим лансирани су први вештачки Земљини сателити. Реч „вештачки сателит" постаје необично популарна. И готово одмах...

... године 1959 доктор физичко-математичких наука М. Шлоковски износи хипотезу по којој су Марсови месеци — Фобус и Деимос — његови вештачки сателити.

Да се одмах оградимо: „земаљско" порекло ниуколико не умањује значај „марсовских" хипотеза. Свака од њих има своју судбину, свака је одиграла или игра своју улогу у науци. Неке од њих имају данас само историски значај (например хипотеза о светлосним сигналима), друге су постале опште признате (хипотеза астроботанике), а треће тек треба проверити (хипотеза о вештачким Марсовим сателитима). Хтели смо да истакнемо само једно: маколико нам „марсовске" хипотезе изгледале смеле оне одражавају готово искључиво оно што је човек већ начинио и открио на Земљи.

НА ИСТОМ СТАБЛУ

Још су стари путници одлазећи у далеке земље Истока писали поред осталог и о разним зачинима, због којих се често и ишло тамо. Међу осталима помињу се и орашчићи. На Молучким Острвима расту каранфилићи, орашчићи и мускат. Орашчићи и мускат успевају на истом дрвету које достиже висину од десет до петнаест метара. Његово лишће је сјајно и дугуљасто, а плод личи на малу бреску. У њему се налази орашчић, онакав какав се види у трговинама. Маса која обавија орашчић суши се и постаје тамномрка. То је мускат.

БЛАГО ГОСТУ

У пределима језера Тобе, на острву Суматри, живи племе Батака. Његови припадници су врло гостољубиви. Када им дође истакнути гост они испеку на ражњу прасе и њиме служе само госта. Нико од укућана не може да окуси ако га сам гост не понуди. Тај његов гест укућани сматрају за велику част. При гозби служи најстарији зет у породици, а на крају се дају поклони госту, затим се рецитују похвалне песме, свира музика, аплаудира, па се најзад госту огрне леп изаткан шал зван улос.

Пад цена лавље коже

У Дар ес Салааму, у Тангањики, нагло је пала цена лављој кожи. Тачан узрок није познат, али нема сумње да ће ова мода у одевању жена поштедети живот овим афричким животињама. Кожа краља животиња данас је 17 пута јевтинија од леопардове.

Насупрот томе, кост нилског коња трипут је скупља од слоноваче а један килограм носороговог рога вреди колико један килограм сребра.

После седамнаест година

У Другом светском рату совјетски артиљерац Тарас Мартиник био је тешко рањен. Услед контузија изгубио је моћ памћења и говора. Како са собом није имао никаква документа, уопште се није знало ко је. Његова породица га је прежалила, јер читавих 17 година није чула ништа о њему.

У току лечења Мартиник је променио многе болнице и тек је недавно лекарима пошло за руком да му поврате моћ говора и памћења.

Пошто је излечен, он се сетио да је из села Макејевка у близини града Стаљина, а баш ту су га лекари и излечили. Када се вратио у село затекао је жену и двадесетогодишњег сина кога је оставио као дечака од три године.

Напад албатроса

Према америчком листу „Тајм магацин", на пацифичком острву Мидвеј борави око 645.000 албатроса. За време Другог светског рата острво Мидвеј било је у средишту многих војних операција, а после рата остало је као једна од база америчке морнарице. Ни тешки бојни бродови, ни хиљаде војника, ни пуцњава нису до данас уплашили бројна јата ових птица које се спуштају нарочито радо на писте аеродрома. Албатроси дочекују и заједно са авионима узлећу, али се, као што је то било и на другим усамљеним острвима — сударају са летилицама и наносе значајну штету у људству и материјалу. Откако је престао рат с Јапанцима, албатроси су нанели штету америчкој војсци само у ситном материјалу — оштећење елисе, радарских уређаја и томе слично — у вредности од 150 милиона франака. Било је случајева да су албатроси у судару са авионом обарали апарат на земљу и тада је штета износила око 30 милијарди франака.

Да се ослободе ових лепих птица на Мидвеју, морнарица САД је много шта покушавала: убијали су их мецима и ракетама, плашили су их бенгалском ватром али ништа није помогло. Зоолози су предложили уништавање јаја, али су женке одмах полагале друга. Служили су се авионима као мамцем и водили их и до 6.000 километара далеко, но сви су се сами враћали.

Најзад је донета одлука да се птице масовно убијају, али су се против тога побунили многобројни љубитељи природе у САД, који претстављају значајан број гласачких куглица. Тако је донета и последња одлука: морнарица је на суседном острву Кур раскрчила трње и створила нове писте за авионе, но албатроси су наставили да пркосе.

Различито

Верује се да свиња једе халапљиво, а птица мало и да пробира. Прождрљивост свиње ушла је чак и у изреку, али није тачна. Уствари, свиња у погледу јела спада међу разумније животиње. Једе одмерено, а коњи и краве једу халапљиво и преједају се. Птице имају огромне апетите и дневно могу да поједу хране која одговара половини њихове тежине.

ДАНАС КУПИ СУТРА ПЛАТИ

У Америци се све више шири покрет „Данас купи касније платиˮ. Помоћу своје кредитне карте власници могу да обављају разне куповине, да путују и да се проводе а да притом не издаду ниједан једини цент. Касније они добију рачуне преко куће и тада плаћају. Власници оваквих карата могу да се „трошкареˮ без пара и ван Сједињених Држава. Например да путују око света, да набаве авионске и бродске карте за Европу, да се проводе у ноћним локалима Париза или Токија...

„Отацˮ овог покрета је Франк Мак Намара један пословни човек из Њујорка. Почетком фебруара 1950 године он је у једном њујоршком локалу приредио вечеру за своје пријатеље. Када је требало да плати рачун испоставило се да није понео новац. Требало је два часа док му је жена донела новац и ослободила га неугодне ситуације.

После незгоде родила се идеја за стварање једне организације чији би чланови добијали кредит свуда, кад покажу чланске карте. Мак Навара је ово изложио свом сараднику Ралфу Шнајдеру, и они су закључили да би чланска карта њихове организације могла да одложи непосредно плаћање, односно чак да га одгоди за један па и више месеци.

Тако је дошло до оснивања „Динерсклубаˮ у који се најпре учланило 200 људи. Поред осталих, чланови клуба су постали и власници 14 великих њујоршких ресторана, и пристали да свим члановима дају кредит. Уз чланарину од пет долара стицало се право на ову повластицу, али је свако био дужан да плаћа још 7 отсто интереса за испостављање рачуна. Прошле године клуб је већ имао милион чланова који у 35.000 ресторана, трговина, установа, могу да обављају послове без непосредног плаћања.

Чланови клуба поред осталог купују лекове, цигарете, авионске карте, цвеће, путују на свих пет континената. Пословање клуба се тако проширило да он има већ 1200 службеника.

Поред овог клуба изникла је године 1958 и конкурентска организација „Американа експресна компанијаˮ која данас броји 700.000 чланова. И њени чланови могу да добијају кредит широм света и да тек накнадно плаћају рачуне. Поред ова два гиганта јавило се још туце мањих оваквих организација. Оне данас омогућују својим члановима да у 120 земаља обављају куповине на кредит.

*

Нов систем продаје без готовог новца увели су и трговци на мало у немачком граду Вирцбургу. Сваки купац који жели да пазари прима специјалан кључ којим ставља у покрет „регистарску касуˮ неку врсту „електронског мозгаˮ. По обављеној куповини, купац бележи суму коју је потрошио у свој лични конто. На крају дана регистарска каса издаје трговцу укупан износ купљене робе на кредит који он наплаћује од Института за централно финансирање са одбитком 2 отсто. Сам купац на крају месеца прима рачун за све своје куповине.

КАСА

АТЛАС СВИХ ПАШЊАКА У СВЕТУ

Организација за исхрану и пољопривреду у оквиру Уједињених нација — ФАО — већ годинама припрема издавање географског атласа у коме ће бити назначени сви природни пашњаци у свету: степе, пампе, саване, прерије и слично. Као прва, ускоро ће се појавити карта афричких ливада.

СНИМЉЕН МЕТЕОРИТ

Чехословачким астрономима је пошло за руком да фотографишу метеорит тежак шест тона. Кад је дошао у атмосферу распао се на 19 делова који, кад су пали на земљу, тежили су и по 10 килограма.

СВЕЖ ИЛИ БАЈАТ ХЛЕБ?

Стручњаци за изучавање исхране пажљиво испитују састав, начин печења и количину хлеба коју треба јести. Али тек недавно су запитани зубни лекари шта они мисле о хлебу. Сви су се изјаснили да свеж, топао а нарочито недопечен хлеб може да буде непријатељ број 1 за наше зубе. Помало влажна „срединаˮ лако залази у поре зуба и упија отпатке хране који образују погодно тле за развитак нарочите киселине веома штетне за зубну глеђ. На тај начин се лако отвара пут кварењу. Супротно томе, мрве добро печеног хлеба стружу површину зуба и не дозвољавају заостајање хране. Сем тога, за суве залогаје хлеба потребан је већи напор при жвакању чиме се вилица и десни снаже. Зубни лекари зато кажу да треба јести добро печен свеж или бајат хлеб.

А одевање...

Према статистикама већине земаља види се да мушкарци живе нешто краће од жена. Испитујући узроке, прво се мислило да их треба тражити у тежим пословима које мушкарац обавља, у злоупотреби дувана или алкохолних пића. Међутим, енглески лекари су сасвим неочекивано покушали ово да објасне на други начин. Наиме, јако их је изненадио податак енглеске статистичке службе да се људи у 95% случајева облаче лети и зими на исти начин, док жене одећу прилагођавају температури годишњег доба. Пошто на Британским Острвима разлика између зимске и летње температуре може да буде 30 до 40 степени, лекари претпостављају да у одевању — претерано топло одело лети, а релативно лако зими — лежи главни узрок у несразмери смртности између Енглеза и Енглескиња.

И ДРУГИ

Поред дијаманта постоји још известан број каменова који су довољно тврди да се помоћу њих може сећи стакло. Боље су познати: циркон, кварц, топаз и корунд. Ти каменови су обојени, али се неки од њих могу наћи и бели.

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

ПО МОТИВИМА ИЗ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

1

Царевић Милош и Брка спасли су принцезу Бисерку и два страна витеза из чардака ни на небу ни на земљи... За њима спуштају из чардака и нађено благо...

Шта?.. Теби девојка, а мени све благо? Пристајем!

Изда-јице!..

2

Милошу, Брко! Овамо брже!

Шта ли се то догађа?! Брже, Брко, доле!

3

Потпалите конопац!

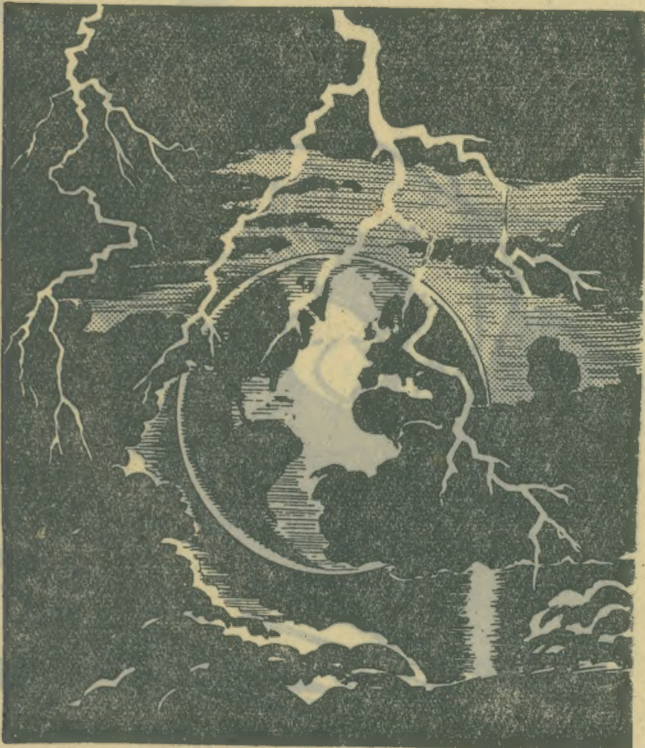
4

Царевићу, зар не видиш да одавде не можемо да скачемо. Хајдемо брже натраг горе!

5

Умакли су нам!.. Али стићи ћемо ми њих ипак...

Пошто су издајице потпалиле конопац, Милош и Брка су морали да се врате на чардак...

ЗА 24 ЧАСА

Сматра се да се у времену од 24 часа на целој земљи догоди око 200.000 непогода с грмљавином.

„ЗА СВЕ БОЛЕСТИ“

И поред великих успеха постигнутих у медицини, народни лекови увелико се употребљавају у целом свету. Има их свакојаких а неки лече „све" болести. Разуме се, да су резултати махом проблематични, а најчешће штетни. У Индонезији се умор, ломност, укоченост мишића у врату, реуматизам, кијавица и др. болести, лече традиционалним леком званим карикан. Леђа болесника намажу се млаким уљем. Затим се узме метални новац и очисти алкохолом, па се ивицом тог новца, држећи га палцем и кажипрстом, лагано превлачи по кожи и то стално док се не појави тамноцрвена пруга. После се праве друге пруге, док леђа не постану ишарана као зебрина кожа. Болесник се онда истрља убрусом, легне у постељу и попије чај. Убрзо падне у дубок и окрепљујући сан, те „устане чио и здрав".

ВАЖНИЈЕ ОД ВРЕМЕНА

Службеници немачке вароши Нојкелн, кад на телефонски позив подигну слушалицу, морају и даље саговорнику најпре љубазно да кажу „добардан", било то овоме право или не. Грађани су се жалили што због ове учтивости губе време, али градски оци су остали упорни у свом мишљењу да је учтивост важнија од времена.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Срце у змије смештено је у предњем делу тела исто као и стомак. Уствари, срце се налази на првој петини целе дужине њеног тела, а стомак је дугачак, узан, али веома растегљив.

НАЈПАМЕТНИЈИ ПОСЛЕ ЧОВЕКА

Амерички научник др Џон Лили који је цео живот посветио проучавању делфина сматра да они имају „моћ говора“

Стручњаци за психологију животиња доскора нису ни знали за делфина. Марсел Сирга уопште не помиње у свом значајном делу „Интелигенција животиња“, Ахил Урбен не говори о њему у „Психологији дивљих животиња", а Френк Лејн у својој „Паради природе" каже само да делфин плива брзином од 50 километара на час.

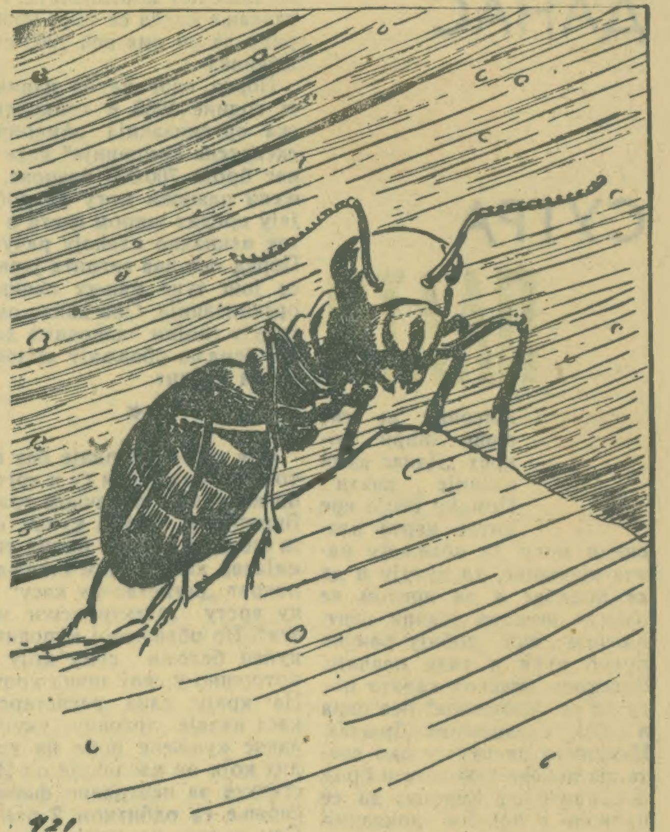
Познати амерички биолог и неуролог др Џон Лили међутим проучава већ више од двадесет година делфине и сматра их за најинтелигентнија створења на земљи после човека. С овим морским сисарима два три метра дугим, белих трбуха и црних леђа, упознао се на плажи Флориде. Изванредну њихову способност открио је када је видео како брзо извршују наређења туриста и како вешто играју ватерполо. Приликом неколико обдукција њихових лешева показало се да је њихова мождана маса већа од људске а кора мозга није мање сложена од наше. Откривена је једна област на делфиновом мозгу кроз коју када прође најслабији електрични импулс он осети неописиво задовољство. Сваки делфин коме се у тај центар забоде метална игла јури као бесомучан до извора електричне енергије у другом крају басена. Док би шимпанза тек после најмање 12 експеримената научио где се налази извор енергије делфин то место запамти већ првог пута.

Још занимљивије је откриће доктора Лилија: талент делфина за говор. Приликом премеравања басена мерачи су извикивали цифре а затим је поред басена остављен магнетофон да би регистровао шумове које производе делфини. Када је потом слушао звуке са траке др Лили је са запрепашћењем открио један глас који је гласно „говорио" неке од цифара што су изговарали мерачи. Било је јасно да делфин има органе који могу да подражавају чак и људски глас. Он је прави папагај међу морским сисарима.

Амерички биолог је уверен да звиждање, пиштање, гроктање и други гласови које производе делфини претстављају неке знаке споразумевања, неку врсту њиховог говора. Многи од тих звукова су сувише високи да би их могло чути људско ухо, али слушајући их четири пута успорене научник је дошао до закључка да делфини имају чак неку врсту сопственог речника помоћу кога се споразумевају. Једног дана Лили је био сведок необичног призора који је потврдио његове претпоставке.

Један од делфина у басену био је на самрти. У тим последњим тренуцима он је рикнуо слично рањеном вуку. У истом тренутку похрлили су му сви саплеменици у помоћ, подвукли се испод њега и подигли га увис да му олакшају дисање. Они наравно нису могли да га спасу али су му ублажили самртне муке.

— Велика је штета, — рекао је доктор Лили, — што у тим тренуцима нисам могао снимити шта делфини међу собом „разговарају“. То би свакако била ретка „исповест“ саучествовања и другарске помоћи међу животињама.

СЛИЧНИ АУТОМОБИЛИСТИМА

Један канадски биохемичар је установио да се поједини инсекти обезбеђују против смрзавања на сличан начин као што шофери спречавају смрзавање воде у мотору. Наиме, испитујући ларве једног дрвног паразита, он је са изненађењем закључио да се оне, кад дође зима, ради одбране од смрзавања воде у дрвету, користе својом способношћу да произведу неку врсту глицерина око свог тела. Готово исту врсту „природног глицерина" научник је открио и код неких мрава који се њиме облажу пре но што ће пасти у зимски сан.

ПРВА НОВИНА

Путници на француским прекоокеанским бродовима моћи ће отсада за време пловидбе да се забављају клађењем на тркама сниmљеним на филму. Пре „претставе" свако ко жели да се клади добија програм и бројеве оних на које сецује. Ако у игри учествује и нека жена, онда она извуче једну из групе филмских ролни не знајући која је трка на њој снимљена. Тек тада се приказује филм и после исплаћују добици. Ово је прва новина после двадесет година, заведена ради разоноде путника на француским бродовима.

ЗБОГ МОДЕРНОГ ОБЛИКА

Сматра се да су бусолу пронашли Кинези и да су се већ неколико векова пре наше ере служили магнетским каменом који је показивао смер север-југ. Подаци о употреби магнетне бусоле у бродарству потичу од 8 до 12 века. Међутим, град Амалфи у Италији полаже право на бусолу као на свој проналазак, јер су морепловци из Амалфија око 1300 године додали кружну карту на којој су били означени главни смерови и степени круга, чиме је бусола добила модеран облик.

Како су постала ИМЕНА

Колонијин град

Један од највећих градова Савезне Немачке Републике

КЕЛН

са својих 750 хиљада становника, значајан је индустриски, транспортни, трговачки и културни центар са много историских споменика. Келн је веома стари град; његов латински назив је

COLONIA CLAUDIO AGRIPPINENSIS

по имену жене римског императора Клаудија. Касније је град назван скраћеним именом Colonia, од којег је настао и његов немачки назив — Köln.

Плаво језеро

Највеће јерменско и кавкаско језеро зове се

СЕВАН

што на јерменском значи плаво. Лежи на висини од 1914 м. По површини је четири пута веће од Охридског, дубоко је 99 м. У њега утиче 30 речица а истиче само једна — Раздан (Занга) на којој је више нових хидроелектрана. Севан је богат пастрмкама.

Западна престоница

Велики јапански град

КИОТО

са милион и 300 хиљада становника, лежи на острву Хонду и са Осаком је спојен кана-

АРХИВИ ЧУВАЈУ ДРАГОЦЕНА СВЕДОЧАНСТВА

Најпре о самој речи архив: она је грчког порекла (археион) и значи обезбеђену зграду у којој се нешто чува. Од ње је постала и латинска реч архив, која је добила шире значење: место на коме се чувају званични списи, као и сви они који су од општег значаја. У прадавна времена, културни народи су државне уговоре, законике и јавне исправе чували на истом месту где и књиге. Према томе у библиотекама су се могле наћи повеље и текстови државних закона и уредаба, међународни уговори и сва она документа која су се односила не само на државу него и на приватне ствари.

Грци и Римљани су први почели своја државна документа и акта нарочито важна, да чувају на посебним местима: у најстарије време у храмовима, посвећеним местима, у која нико није смео да дира, јер би тиме починио светогрђе, а то се кажњавало најстрашнијим казнама.

У вртлогу бурног времена

Касније, за време римског царства, државни архив се налазио на брду Палатину, најстаријем насељеном делу Рима, где су биле и царске палате. После поделе римског царства на источно и западно, државни архив налазио се при цароком двору у Цариграду. Угледајући се на ово и црквени поглавари су већ средином 4 века почели да уређују своје архиве. Међутим, та најстарија архивска грађа уништена је потпуно за време велике сеобе народа. Чувени ватикански архив, који се дуги низ година налазио у Анђеоској тврђави у Риму, тек је у 18 веку премештен у папски двор у Ватикану.

И у држави Карла Великог, у његовој палати у граду Ахену, постојао је архив државних и јавних докумената и повеља. Тако је и овај Карла Великог током времена прешао из Немачке у Италију, а у бурна времена премештао се из града у град при том губећи своју грађу, коју су гутали и ратови и пожари. Међутим, већ у раном Средњем веку, све се већи значај придавао чувању докумената па су постављани и нарочити чиновници који су о њима водили бригу. Поред архива уз владарске дворове развили су се и градски, као и посебни архиви угледних породица, установа световних и црквених. На тај начин се сачувала историска грађа, коју данас проучавају научници свих земаља света.

Ратови и елементарне несреће, најезде и пљачке — највећи су непријатељи архива, као и незнање и немарност појединаца који архивску грађу често сматрају само као исписану и „више неупотребљиву хартију". Колико се драгоцених докумената случајно открило на пијаци код касапина, пиљарица или бакала, којима су они будзашто продати као „стара хартија". Документа за којима су научници трагали деценијама проналажена су приликом каквог „великог чишћења" негде на тавану или у влажном подруму. Ко зна ко их је тамо стрпао, не знајући њихову вредност, а научник у њима понекад открива читаве епохе о развоју своје земље и друштва.

„Због вечне тајности"

У нашој земљи постоји велики број архива. После ослобођења он је још повећан: поред државних, градских и општинских, основани су и при појединим нашим научним установама, нарочито академијама, или при музејима, у политичким и друштвеним организацијама, као и верским заједницама.

Код нас постоје врло стари архиви који се по времену постанка могу да мере са најстаријима у Европи. То важи нарочито за архиве у нашим приморским градовима: Дубровнику, Котору, Задру и другима. Исто је тако стар и архив у самом Загребу а од њега је још старији онај у делу некадашњег Градеца (Загреба) који се називао у давним временима Каптол и био под црквеном влашћу. Тај каптолски архив много је страдао 1241 године за време татарске најезде, а и касније у борбама између грађанског Градеца и католичког Каптола.

Архив старе Дубровачке Републике био је чувен под надзором посебног одбора, у нарочитим уметнички украшеним орманима који данас служе истој сврси. Међутим, чести пожари, непажња, а нарочито велики земљотрес 1667 године уништили су знатан део грађе, за историју Јужних Словена веома драгоцене. И француска окупација Дубровника нанела је огромну штету, а исто је тако архив страдао и за време Аустрије. Влада Дубровачке Републике је и сама наређивала да се „због вечне тајности" униште неки протоколи и списи.

У време Првог устанка, кад је донекле већ била уређена државна управа и администрација, почела су да се чувају и документа не само она која је примао и издавао Совјет него и она која су се налазила по главним нахиским местима и код појединих војвода. И сами грађани су чували списе, писма и јавне исправе (например Прота Матија Ненадовић и други). Међутим, главни устанички архив, који се делимично налазио у Совјету у Београду и код Карађорђа у Тополи, доживео је 1813 године исту судбину као и цела земља.

По једној верзији војвода Јаков Ненадовић који се у дане слома устанка једини од главара налазио у Београду, утрпао је документа у неколико буради и пребацио их преко Саве. По другој, он је пробрао документа, натрпао их у бурад и закопао незнано где. Међутим, Јаков Ненадовић се у Србију вратио 1831 године после дугогодишње емиграције, али устанички архив нико више није поменуо. Драгоценом историском материјалу из Првог устанка нема трага. Досад нигде није могао да буде откривен. У Србији се о оснивању архива говорило још 1846 године и то на иницијативу Друштва српске словесности, зачетка будуће Српске академије наука. Но закон о државном архиву Србије изгласан је тек 1 јануара 1900 године. Отада управо и почиње организована архивска служба у Србији.

Тешка судбина београдског архива

Државни архив у Загребу развио се из једног — дрвеног сандука. Наиме, 1643 године Хрватски сабор донео је закључак да се направи један сандук од храстовине са три браве и три кључа да би се чувале исправе (повеље), повластице и друге листине које су се односиле на древну Хрватску, Словенију и Далмацију. Тек стотину година касније основан је земаљски архив који је добио свог првог званичног архивисту. Тако је овај архив постао посебна установа, са дужношћу да прикупља и чува све што се односи на хрватску прошлост. Данас је Државни архив у Загребу један од најзначајнијих у нашој земљи.

Током векова по нашим архивима нарочито оним најстаријим, накупила се огромна историска грађа. Али и архиви, као и наша земља, били су често жртва освајача који су односили драгоцени материјал, као „ратни плен", у своје земље. То су чинили и Французи почетком прошлог века.

Аустријанци који су опљачкали наше архиве у Далмацији нарочито у Дубровнику; Италијани који су десетковали Задарски архив као и оне по другим приморским градовима, Немци, Мађари, Бугари.

Према мировним уговорима из Првог и Другог светског рата све оно што је однето из наших архива требало је да се врати нашој земљи. Делимично је то и учињено, али се још велик број наше историске грађе налази по архивима бивших завојевача.

У току последњих ратова најтежу судбину доживео је Државни архив у Београду. За време Првог светског рата Аустријанци, Мађари, Немци и Бугари из њега су однели готово пола материјала који је у њему чуван и добар део, баш онај најдрагоценији нису вратили. За време Другог светског рата тај су архив поново опљачкали Немци; али нажалост не само тај, него и друге по Србији, нарочито војни.

Наши архиви чувају драгоцена сведочанства из наше прошлости и то из свих области народног живота. Документа, која се у њима налазе, непосредно говоре о економском, политичком, културном животу. Ту су и драгоцене повеље из најранијих дана државног живота југословенских народа.

Према архивским документима можемо сада да претставимо некадашњи живот, да упознамо политичке прилике у прошлости, односе појединих друштвених класа, да сагледамо личности које су онда биле прогањане, да их објаснимо и разумемо.

Архиви нису само неопходан извор документованих сазнања за научнике који проучавају друштвене и друге прилике него исто тако и извор за широки круг уметника, нарочито књижевнике. И наши књижевници који су писали о прошлости нашег народа, служили су се архивском грађом, проучавали је и уочавали оно што је у њој битно за поједина раздобља. У њој су налазили своје личности и њихове особености, из ње осетили дух времена и на уметнички начин њиме заодевали своја најуспелија дела.

Из старе генерације наших књижевника највише се архивском грађом служио велики хрватски романописац Август Шеноа. У данашње време, у свом уметничком стваралаштву служи се архивском грађом и један од највећих савремених југословенских књижевника — Иво Андрић.

„Кад се мајка Ганг тушира..."

Када је влажни тропски ваздух с Пацифика јурнуо на Калифорнију и Орегон у децембру 1955 године, проузроковао је тако обилне кише да је штета од поплава, највећа у историји Калифорније износила преко 170 милиона долара. Ипак, падавине нису биле веће од 25 сантиметара дневно.

Покушајмо да замислимо како изгледају кише у Черапунцију, у Индији, где је за пет узастопних дана падало по 75 сантиметара кише. Само у једном месецу (у јулу 1861) ту је пало 929 сантиметара кише. Реч „поплава" ту заиста није довољна. Једино место на свету које би се могло упоредити са овим јесте Мон Вајалеале, на Хавајима.

Черапунци, некада престоница Асама, најсеверније провинције Индије, налази се на крајњем југу Каси Планина које се неких 240 километара протежу паралелно с Хималајима.

Између ових великих брда налази се широка у облику левка удолина, а на око 320 километара одатле лежи Бенгалски Залив са пространим баруштинама око ушћа реке Ганга. Пуни влаге, монсуни дувају на север од залива не наилазећи ни на какве препреке у Источном Пакистану све до те левкасте удолине.

Огромне падавине у Черапунци неким чудом су локалне. У Даки, главном граду источног Пакистана који се налази у близини улаза у удолину, годишње падавине, као и у Калкути, нису веће од 152 сантиметра, а у Силепу, само 50 см. Јужније али на равном тлу, падавине ретко када премаше 250 сантиметара годишње.

На овом најкишовитијем месту на свету пало је у периоду од 9 месеци нешто мање од 28 метара кише, а само у току једног дана, 14 јула 1876 године, пало је више од десет метара. Није, дакле, никакво чудо што Бенгалци кажу да то „мајка Ганг ужива у свом свакодневном туширању".

Околни мали потоци могу нарасти у току дана за читавих пет метара. Природни „дренажни" систем на платоу спречава да поплаве узму веће размере, тако да оне немају ни већих последица. Плато је дуг око 5 километара и широк више од три док му се обронци нагло спуштају са обе стране. Његову површину свуда пресецају уски стеновити кланци.

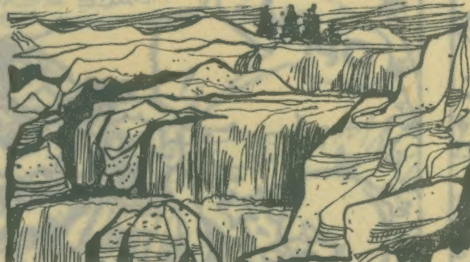
лом. Раније је био престоница Јапана и на јапанском његово име значи „Западна престоница". Велики је центар текстилне индустрије и има много архитектонских споменика.

Водопадне планине

Дуж обале Тихог Океана у САД протеже се велики планински венац. Реке које теку са њега падају преко многобројних водопада — каскада па се због тога цео венац зове

КАСКАДНЕ ПЛАНИНЕ

Планински врхови Каскадних планина су вулканског порекла, а највећи међу њима, Такома (или Рајнир) висок је 4.391 м.

Пролаз поред града Кале

Најужи део Ла Манша који одваја Велику Британију од Европе а спаја Северно Море са Атлантиком зове се

ПА-ДЕ-КАЛЕ

Широк је 32 км а најмања му је дубина 27 м. Назив је француски: pas — пролаз, корак и Calais — град Кале, дакле, „пролаз поред града Калеа".

Река крабова

Када су Португалци открили ушће једне реке у Западној Африци и упловили у њу, уверили су се да у њој има веома много ракова. Због тога су је назвали Rio dos Camaroês — Река крабова. Касније је тим називом у облику

КАМЕРУН

прозвана најпре вулканска планина а затим и та афричка земља, са површином од 441.000 км^2 и 3,3 милиона становника.

ЧЕТИРИ „СЕЊОРИТЕ" ИЗ ПАРИСКОГ ЦИРКУСА МЕДРАНО

БРАЗИЛИЈАНАЦ ХЕНРИ БЕРНС СА СВОЈОМ ЖЕНОМ

МНОГО ЈАЧИ ОД ЛИЛИПУТАНАЦА БАЦЕ МОГУ ДА БУДУ ДОБРИ РВАЧИ

ИАКО СУ МАЛИ...

Патуљци више нису миљеници царева и краљева, али зато добро зарађују у циркусима и великим варијетеима. Иако су сасвим мали, они имају исте жеље и море их исте бриге као и друге људе. Како постају патуљци који су, иначе, у свему као ми?

Најчувенији од свих патуљака, који је доживео светску славу, био је „генерал Тома Палчић", о коме смо пре неку годину опширно писали. „Генерал Палчић" је, као што знамо, започео своју циркуску каријеру пре средине прошлог столећа у великом америчком циркусу „Барнум" где је стекао велико богатство. Био је ожењен, доживео славу на многим европским дворовима и умро у 45 години живота, 1883, кад је достигао 1 метар и 1 сантиметар висине.

„Генерал Палчић" је био оно што народ назива „лилипутанац". Његово рашћење је заустављено болешћу, углавном, неких жлезда, али по спољашности је изгледао потпуно сразмеран. Од „лилипутанаца" треба разликовати кепеце, или баце, који имају велике главе, кратке удове и снажан грудни кош. Познато их је више, и у свим временима људске историје поклањана им је нарочита пажња. Египћани су се према њима понашали као према полубоговима, а Римљани су се о њих отимали плаћајући их златом. Касније, владари су по сваку цену желели да их имају као комичаре и као личне пријатеље.

У току пропадања римског царства, кепеци су жртвовани у борби гладијатора или затварани у кавезе са нојевима, крокодилима и другим животињама.

Ако им је природа ускратила могућност рашћења, у свему осталом су били исти као обични људи. Многи су се женили одраслим нормалним девојкама и имали потомство као и патуљци који су се међу собом женили и удавали.

Дуговечност

Ако патуљци немају ону снагу мишића коју имају баце, обдарени су здрављем које им омогућује дуг живот. Почетком прошлог столећа, у Паризу су боравиле две сестре које су биле високе 32 односно 39 палаца (1 палац = 2,5 см). Прва је доживела 73 а друга 75 година.

Године 1932 у Њујорку је умрла „мала" Хермина Бросер у 77 години, оставивши за собом 15 деце и 80 унука и праунука који су сви били нормалног раста. Према вести „Њујорк тајмса", кад је рођена била је толико сићушна да је могла стати у боцу од једног литра. Исти лист је написао: „... малих шака као зрно кукуруза, а новчић од пола долара био је довољан да јој покрије цело лице".

Тома Палчић умро је у 45 години, али његова се удовица преудала и умрла је у 78 години. Кинескиња Чи-Ма, која се поносила својом четири метра дугом плетеницом, мада је она сама имала свега 76 см, доживела је 88 годину старости.

Лекари, који су лечили „лилипутанце", потврђују да је њихово здравље равно нормалним особама, иако су помало склони малокрвности.

Зашто су мали?

За рашћење је од великог значаја тиреоидна жлезда. Под њеним утицајем се стварају и множе ћелије костију тако да узрок малих костију једног баце треба тражити у њеној поремећеној функцији. Али, са „лилипутанцима" није исти случај; јер не треба заборавити да се расте под утицајем више жлезда и то под условима који још нису сасвим познати. Поред тиреоидне жлезде од значаја је и хипофиза. Лекари су успели да отсецањем дела тиреоидне жлезде утичу на смањење рашћења пса али још нису успели да створе џинове међу животињама повећаним лучењем ове жлезде. За разлику од баца, кожа патуљака је сува, лице је поднадуло, коса им је слаба и углавном су слабије интелигенције. Уопште се може рећи да уколико су естетски прикладнији од оних првих утолико су умом заосталији.

Испод цилиндра

У накнаду за сићушност сви су они „краљеви", али ако не прелазе висину од 120 см. Сматра се да је најмање људско биће које је видело свет „принцеза" Паулина, рођена 1881 у Паризу. Тај холандски „атом од жене" био је висок 28 сантиметара.

О Петру Малом, који је изгледа био најмањи „лилипутанац", зна се да је тежио три килограма и да је, кад би клекнуо, цео ишчезао под цилиндром. Али пошто се не зна тачна висина овог Американца, званично се сматра да је најнижи мушкарац на свету био Валтер Бенинг, Немац, висок 56 см, који је умро пре неколико година.

После његове смрти најмања „лилипутанка" је Лавонда Ивенс, која има 34 године и висину 60 см. За њом долази Францускиња „краљица" Маб, од 70 см, којој је 19 година. Пошто је стекла богатство показујући се пред светом, повукла се са мужем у своју кућу где су све ствари биле начињене за њихову висину. У том стану нису дуго остали већ прешли у други, са намештајем за нормалне људе. Патуљци више воле да у дневном животу имају тешкоће са високим намештајем и да бар сами себе сматрају нормалним кад то о њима не мисли остали свет.

Миљеници дворова

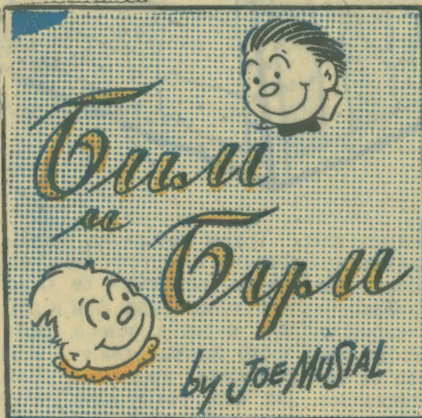
Ови мали људи изгледају као озбиљна деца. Могу да буду обдарени разним врлинама и манама као и сви остали.

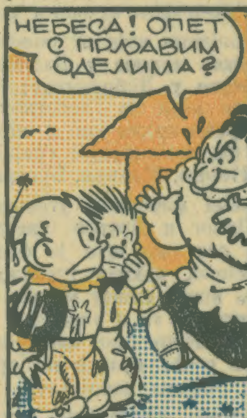
Кепеци у служби некадашњих владара играли су врло вешто улоге комичара али и достављача. Живе интелигенције, оптерећени многобројним жељама које нису могли да утоле услед свог раста, били су преосетљиви и, свесни своје ненормалности због које лично нису криви, светили су се онима који су их исмевали. Често су знали да постану једина лица на двору којима је могућно да говоре истину.

После фараона и римских императора, француски краљеви су имали кепеце, а двојицу са двора шпанског владаоца Филипа IV обесмртио је сликар Веласкез. Један од најславнијих у Француској био је забављач Франсоа I, Трибуле, кога су овековечили Рабле, Виктор Иго и Верди (дајући му име Риголето). Прави Трибуле умро је у тридесетој години и није имао кћер.

Енглески краљеви нису волели баце већ „лилипутанце". Џефри Хадсон, миљеник Чарлса I и војвоткиње од Бакингема, позвао је на двобој брата лорда Крофтса који га је увредио. Потцењујући Хадсона, дворанин је изишао на двобој пружајући своме противнику штрцаљку. Патуљак је, међутим, донео два пиштоља и понудио их дворанину, па затим, пре но што су стигли да га спрече, опалио је и убио противника. Одмах су га ухапсили, али, и поред свега што је учинио, остао је нетакнут на двору Чарлса I. Сачуван је његов потрет који је радио Ван Дајк.

Данас више нема патуљака на дворовима, а и самих дворова је све мање. Патуљци немају привилегован положај који им је некада давао владар, али несрећна „привилегија" коју им је подарила сама природа, обезбеђује многима веома повољне уговоре са управама циркуса и варијетеа. Није мало њих који су тиме стекли велико богатство.

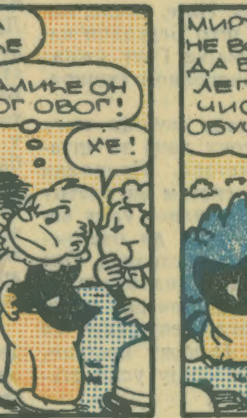

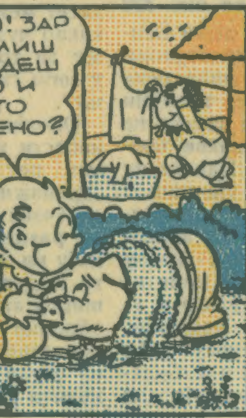

НЕВИДЉИВОСТ У ВАСИОНИ

Претседник америчког оптичког друштва доктор Рајмонд Шилер, пратећи напоре човека да освоји васиону изјавио је пре извесног времена ово:

— Међу многе тешкоће које отежавају путовање у васиону спада и кратковидост. Људи који буду послати у васиону неће у њој ништа видети, управо као и возачи аутомобила кад јуре ноћу — не виде ништа друго сем белу линију пута.

Из тих разлога доктор Шилер препоручује да се предвиди за пут у васиону неки „вештачки хоризонт" који би помогао пилоту да се оријентише.

ЗАМЕНА ГУМЕНИМ ЧАРАПАМА

Због проширених вена досад су се носиле непријатне и неестетске гумене чарапе. Међутим недавно је једна америчка фабрика чарапа почела да производи еластичне чарапе од нарочито изатканог најлон конца. Поред тога што врло лепо изгледају, ове чарапе дуго трају а имају сва својства гумених чарапа: чврстину која спречава даље проширење вена. Ове чарапе могу да носе и они који немају никакво обољење ногу, али само често осећају замор у ногама.

ЗНАО ЈЕ...

Ерих фон Штрохајм, познати филмски глумац, био је ћелав. Кад је једном приликом ушао у фризерницу, рече:

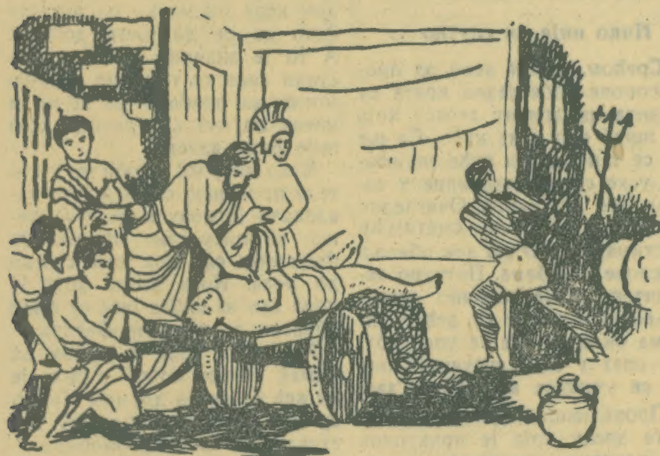
— Молим шишање! Да ли је потребно да раскопчам крагну?

Берберин, зачуђен овим речима, јер је знао за његов недостатак одговори:

— Како желите. Али шешир не морате скидати!

Медицина кроз векове

ПОСЛЕДЊИ ОД СТАРИХ

Као што сунце још једном блесне пред свој залазак, тако је „Clarissimus Galenus" — Најсјајнији Гален — из Пергама обележио крај медицине Старог века својим сјајем и величином. После њега медицину је, као и многе науке, обавио мрак тамних векова. Гален је написао више од 300 књига у којима је мајсторски сажео у један систем идеје и схватања лекара од пре-хипократских времена па до његових дана. Од тог обимног рада остало је 118 књига.

Кажу да је Гален држао 12 писара који су бележили његова сјајна анатомска запажања, историје болести, полемике и аутобиографске фрагменте. То нису само обична запажања једног лекара. Његови списи нам пружају изванредно јасну слику живота његовог времена (130—200 година).

Као већина великих римских лекара и Гален је грчког порекла. Кад је угледао свет у граду Пергаму, у Малој Азији, његов отац, богат и познат архитект, дао му је име Галенос које означава непрекидно, законима природе одређено ваљање таласа. Архитект Никон, кога је кињила његова необуздана и горопадна жена, надао се да ће његов син имати мирнији живот.

Једне ноћи 147 године — каже предање — у Никоновом сну појавио се Ескулап и рекао му да се његов син посвети вештини лечења. Гален је радо испунио ту очеву жељу. Ескулапови храмови у његовом родном Пергаму пружали су једном „ученику" медицине много клиничког материјала: били су пуни болесника који су дошли да нађу лек у „исцелитељном" спавању.

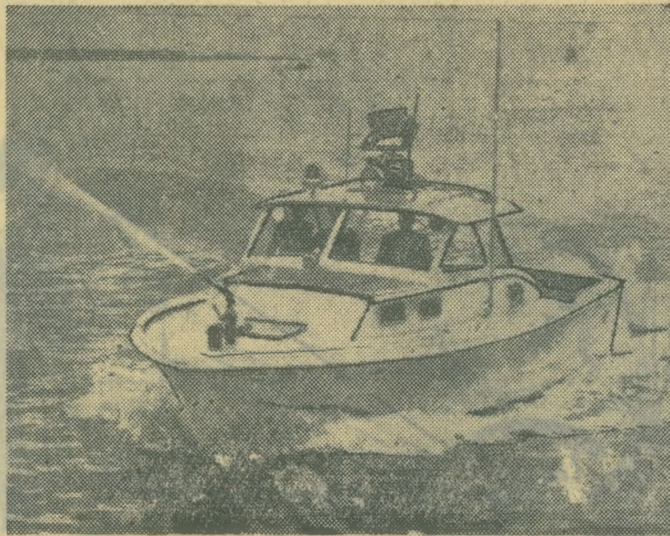
Жеђ за потпунијим знањем одвела је Галена у Смирну. Кад је навршио 21 годину, он је био изучени лекар. У то време већ је имао написано једно дело о очним болестима и три књиге о плућним болестима и њиховом лечењу. Али, као прави филозоф, он своја дела закључује изјавом да он „ништа не зна". И да би проширио своје знање, кренуо је да обиђе сва већа медицинска средишта у свету. Путовао је неколико година и учио у Коринту, Феникији, Палестини, Александрији и на Криту.

Кад се вратио у свој родни град, у 28-ој години, постао је медицински надзорник амфитеатра у коме су одржаване гладијаторске борбе. Пошто је веровао да „лекар без знања анатомије не вреди више од архитекте без плана", он је свој рад у арени допуњавао опитима на животињама — сецирао је разне животиње, између осталих једног слона и једног нилског коња. Оно што је открио као научник, описивао је и анализирао стилом и методом филозофа.

Један немиран дух као што је био Галенов није могао дуго да остане у провинциском Пергаму. Године 162 он одлази у Рим. Сјајна метропола га је очарала, али хаос који је владао на пољу медицине га је запрепастио. Лекари, подељени у безбројне групе, просто су преплавили град. Било је ту обичних варалица и тровача, као и добрих, познатих лекара. Припадници разних медицинских „школа" водили су огорчен рат између себе, а болесници, збуњени њиховим различитим. обично супротним, начинима лечења, имали су само једну жељу: да нађу неког ко би умео да их лечи. Своје колеге Гален је упоредио с разбојницима који, уместо по друмовима, пљачкају људе усред Рима. Нарочито је устао против лекара који су помоћу политичких интрига стицали наклоност моћних. „Највећи ласкавац, а не онај који је најученији, има сва преимућства и налази сва врата отворена" — тужио се он. До беса га је доводило тврђење Тесалуса, истакнутог претставника школе методиста, да је довољно девет месеци учења, па да се постане лекар. Јер, он сам је учио више од 15 година. У међувремену је његова пракса стално расла и он стиче све више пацијената. Године 174 излечио је Марка Аурелија коме његови дворски лекари нису могли да помогну. Обраћали су му се, често преко писама, болесници из Галије, Шпаније и Сирије. Он им је одговарао, прописивао начин лечења и слао лекове које је сам справљао јер је презирао лекаре који се ослањају на неуке апотекаре.

Гален је заступао гледиште да се проучавање и лечење болести мора заснивати на знању анатомије и физиологије. У својим анатомским списима он је дао опис мускулатуре тела и органа за варење и дисање. Доказао је да су артерије испуњене крвљу, а не пнеумом (дахом, животном снагом), како се дотад веровало. Али, у Галеновим схватањима било је и много грешака, као што је например његово учење о крвотоку. По Галену, сирова крв из јетре долази у десну половину срца где се, захваљујући топлоти, из ње издвајају неподобни састојци. Затим крв кроз један отвор у срчаној прегради прелази у леву половину срца одакле се артеријама преноси по читавом телу где се сва утроши. Према томе, по Галеновом тврђењу, не постоји затворени круг крвотока. Ово његово мишљење сачувало се све до 17 века.

Гален је у читавом свом животу само једном извршио дисекцију човечјег тела, и то једног утопљеника. Јер, мада су Римљани без имало гриже савести гледали како гладијатори у међусобној борби или борби са зверима губе животе, није се могло замислити да се мртав човек сече, чак ни у научне сврхе. Своје анатомско знање Гален је стицао проучавајући животиње.

ЧАМАЦ ЗА СПАСАВАЊЕ УГРОЖЕНИХ БРОДОВА

Нови чамац у луци Сан Диједо који служи за гашење пожара и спасавање бродова покрећу три мотора са укупном јачином од 750 коњских снага помоћу којих развија брзину од 40 чворова на сат. У својој опреми чамац, поред уређаја за гашење пожара има радар, радио, црпку са снагом од 300 галона у минуту за спасавање бродова који тону, и рефлекторе који омогућују ноћни рад.

СИР БЕЗ КОРЕ

У Енглеској су се веома дуго производили „класични", округли сиреви, који личе на точак, а сада се праве тврди, четвртасти и троугласти сиреви. Њихова је предност што заузимају мање места и што немају кору која се не једе. Пошто му се да одређени облик, сир се ставља у лист од пластичне масе. Производи ове врсте толико су брзо освојили потрошаче, да се 40% енглеских и новозеландских сирева праве угласти и без коре.

Глас уместо пера

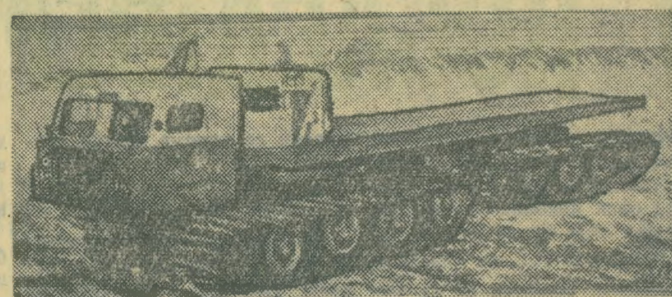
Уместо класичног начина писања карата за новогодишње празнике у Енглеској је ове године то чињено преко телефона и радија. Тако су између Енглеске и Новог Зеланда све везе, најављене још у новембру, биле резервисане преко десет дана. Да не би као ове године задоцнио, један Канађанин је већ сада заузео место за честитку идуће године.

ТРОГОДИШЊЕ КОНЗЕРВИСАЊЕ ЧОВЕКОВЕ КРВИ

Једна научна лабораторија на Западу објавила је да је пронађен начин конзервисања људске крви која ће моћи да се сачува пуне три године. Помоћу течног азота крв се држи слеђена на отприлике 200 степени испод нуле.

ВОЗ СА ГУМЕНИМ ТОЧКОВИМА

Возови на новој подземној железници која се гради у Милану имаће гумене точкове сличне аутомобилским. У средини, вертикално између шина уграђени ваљци од тврде гуме спречаваће исклизнуће.

ТРАКТОР ЗА МОЧВАРЕ

Широке двоструке гусенице на овом великом канадском трактору омогућавају вожњу преко мочварног терена. Иако натоварен са десет тона уља захваљујући великој површини гусеница он врши мали притисак на меко земљиште.

КАМЕН КОЈИ ПРКОСИ ЗУБУ ВРЕМЕНА

Пре неколико година, многи су листови објавили да је неки предузимач градио куће на један сасвим нов начин: он их је лио. На градилиште се донесе један велики челични калуп у облику кутије, и у њега се сипа мешавина песка, шљунка, цемента и воде. За неколико дана ово се стегне и претвори у бетон који је тврд и чврст као камен. Осим крова, цела зграда је саграђена а да се није ударио ниједан клин.

Да ли се служимо бетоном?

Вероватно сте видели како радници на градилиштима изручују из џакова цемент, тај сиви прах, и мешају га са песком, шљунком и водом па ту смесу стављају затим у дрвене калупе. После неколико дана видећете да су ти калупи уклоњени и да је остао само чврст бетон.

Да ли бисте и ви волели да правите бетон?

Ево шта вам је потребно за то:

један мали џак песка
мало воде
један нож
уље ма које врсте
једна модла од калаја
једна стара кашичица
једна супена кашика
једна празна картонска кутија
један ексер
4 штапића
1 старе новине (на којима ћете радити, да не бисте испрљали кухињу)

1. Израда калупа

Прво ћете исећи омотач и од њега направити коцку са странама од десет сантиметара, која ће вам служити као кутија за стављање бетона. Направите затим поклопац од истог картона мало већих размера да не би упао унутра. Једним ексером ћете пробушити четири рупе у које ћете касније док се бетон суши увући штапиће.

2. Мешање цемента

Пошто сте ставили девет супених кашика цемента у модлу, на средини ћете направити удубљење и у њега сипати три кашике воде. Промешајте цемент и воду, додајте још три кашике воде (значи свега шест) и наставите да мешате додајући песак. Требаће вам отприлике 18 супених кашика. Од тачног односа зависи чврстина добивене мешавине. Ако је маса још течна мора се додати мало песка. Ако је чврста као каша биће добра. Ако је сува и прашњава, значи да сте ставили сувише песка. Водите рачуна да све добро измешате.

3. Ливење бетона

Кашиком сипајте бетон у кутију коју сте спремили. Затим пошто сте премерили ваше штапиће, забодите их у рупе поклопца тако да буду увучени у бетон два до три сантиметра. Протрљајте их претходно с мало уља, да не би прионули за бетон.

А сада почните чишћење. Оперите предмете којима сте се служили. Ставите вашу кутију на сигурно место и пустите да се сасвим осуши. Морате имати стрпљења, јер то може да траје два до три дана. Кад је сушење готово, извадићете штапиће и пажљиво скинути картон. Тај блок можете обојити било којом бојом. Чим се осуши, добили сте притискивач за хартију или пак држач за оловке.

О вештачком камену

Израђујући бетон, ви сте урадили исто оно што се догађа и у природи приликом стварања стена. Видећемо шта је то, али претходно погледајте слој бетона који сте одвојили. Да ли видите безброј зрнаца песка свих величина који се налазе у тврдој, сувој и сивој кори? Та кора која се налази између њих, то је цемент.

Исто тако ако пажљиво посматрате делове природних стена, ви ћете утврдити да и оне имају зрнца од песка и каменчића као и ваш бетон. Много пре но што је човек почео да израђује камен, природа је већ од песка, шљунка, каменчића и цемента у води из земље створила полако дебеле масиве стена који су се стврдњавали.

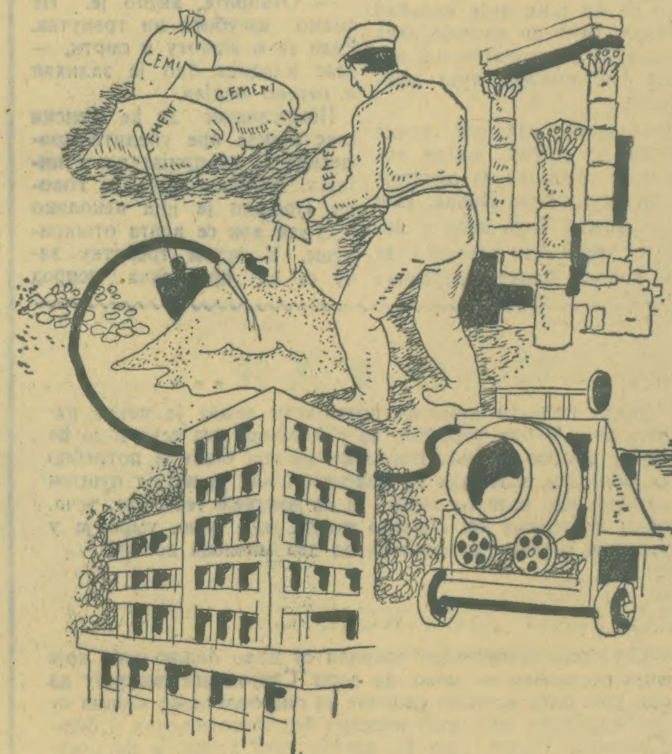
Цемент који ми употребљавамо и сам је мешавина више врста камена, као што су и креч и иловача, који се претварају у прах. Мешавина кречног камена и иловаче ставља се и остаје више сати у врелој пећи названој „кречна пећ". Кад се охлади, цемент се пакује у вреће од папира или платна: готов је за испоруку.

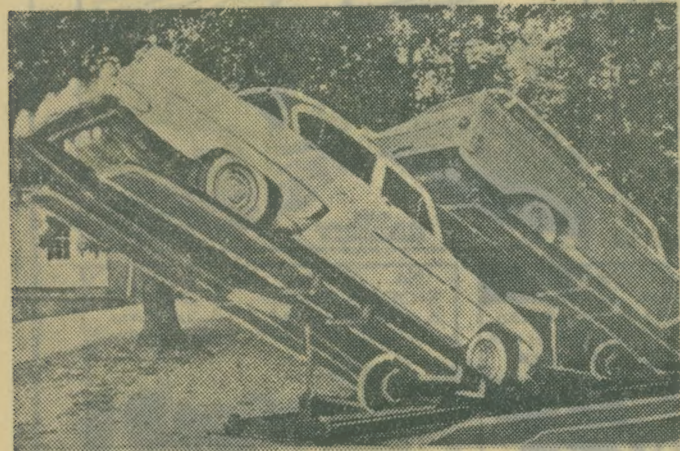
У читавом свету грађевински радници отварају те вреће цемента у праху од 50 килограма да би градили стубове, тротоаре, облакодере, аутопутеве, мостове, бране и друго.

Док цемент није био у сталној употреби, људи су морали да вуку тешко камење да би градили зграде и мостове. Открићем цемента настала је могућност да се израђује камење величине и облика какав се жели и ставља на место где треба.

Ливење кућа је нов начин употребе цемента, али већ дуги низ векова он се употребљава за изградњу. Римљани су се већ одавно служили њиме да би изградили споменике, аквадукте и зидове зграда. Велики број тих грађевина и сада постоји а и данас се служимо цементираним путевима које су Римљани саградили још пре 2.000 година.

Изложен трошењу, ветру и киши, израђен људском руком, тај камен је заиста „камен који пркоси зубу времена."

УШТЕДА ПРОСТОРА ЗА ПАРКИРАЊЕ

Када шофер довезе аутомобил на платформу и изиђе из њега, службеник гараже подигне помоћу хидрауличне направе задњи део кола за 30 степени и окрене њих и хидрауличну направу на шинама устрану. Према овом изуму који је патентирала једна америчка компанија из Вилминг тона може се на простору који би заузимала четири аутомобила паркирати седам.

У ПОСЛЕДЊЕМ ТРЕНУТКУ...

Стајао је на раскршћу сеоског друма и чекао да се појаве кола из малог града који се налазио северно од овог места. Било је већ касно. Мрак тек што се није потпуно спустио а светиљке у ретким кућама, раштрканим по пољима почеле су већ да се пале. Мирисало је на кишу и издалека се чула грмљавина.

Опасност на прагу

Младић у раскопчаном кишном капуту, Фридрих Кунц, био је очигледно нервозан. Сваког часа је погледао у свој ручни сат, а затим низ друм. Иза њега се уздизала мрачна силуета брега.

Кроз главу му је пролазило хиљаду мисли. Да ли је Линда добила поруку коју јој је пре неколико часова послао? Да ли је успела да набави кола? Да ли ће стићи у хотел пре њих? Како ће извести професора и његову кћи из куће и како ће функционисати веза на швајцарској граници?

Извади из џепа згужване новине и при последњим зрацима светлости још једном прочита ових неколико речи упозорења које су га довеле ту.

„Професор Р... се налази у опасности. Нацисти ће га ноћас посетити. Ви знате шта то значи".

Поред ових речи, на брзину нашкрабаних на ивици неког локалног немачког листа, налазили су се велики наслови о „успесима" Хитлерових „Штурм група" (јуришних одреда). У главној улици града разбијено је преко ноћи пет јеврејских радњи; бивши начелник финансиске управе Рилке, који се богзна зашто замерио мрким кошуљама, нестао је без трага и гласа; два младића премлаћена су насред улице... А после сваког од тих чланака налазиле су се празне фразе: Полиција трага за извршиоцима. Очекују се хапшења... и још много сличних утеха које већ крајем 1932 године нису значиле много.

Чим је добио поруку Фридрих је јавио својој познаници Линди да колима дође по њега на раскрсницу близу брежуљка на коме се налазио хотел. Већ неколико месеци ту је кришом живео професор Р... са својом петнаестогодишњом ћерком, верујући да је бар за неко време успео да се склони од прогона.

Професор није био први човек кога је мала али одважна група младих људи покушавала да спасе. Са добрим везама у Швајцарској, а свесни шта почиње да се дешава они су желели да избаве сваког ко је требало да постане жртва хитлеровског безумља. Њихов задатак није био лак, па ипак нико се од њих није колебао ни тада, 1932, ни касније када је машина за уништавање постала још хиљаду пута ефикаснија.

Угледавши удаљене тачке фарова на друму, млади човек поче пажљиво да осматра. Да ли је то била Линда. Или су то можда била кола у којима су они? Али ускоро када кола дођоше близу раскрснице фарови се трипут кратко угасише.

Није било времена

Фридрих притрча отвореним вратима аутомобила и већ следећег тренутка кола кренуше пуном брзином.

У неколико речи он објасни Линди ситуацију и док су се кола дрмусала излоканим друмом узбрдо, они на брзину сковаше план. Када су избили, после неких двадесетак минута вожње кроз шуму, на мали плато испред хотела, крупне капи кише су почеле да секу жуту светлост фарова који су за тренутак осветлили зграду сграђену од брвана.

— Окрени кола и остави их поред саме ивице пута, на месту које као да је засвођено гранама. — рече младић.

Фридрих и Линда брзим корацима пођоше ка хотелу на чијој је фасади било осветљено свега неколико прозора. Улазна врата која су водила у мали, укусно намештени хол била су отворена. Унутра није било никога. Врата са десне стране водила су у трпезарију. Ту затекоше само један млади пар и неколико младића који су бучно испијали чаше. Професор и његова кћи вероватно су се већ били повукли у своју собу. Пожурили су зато уз дрвене степенице. Између оних неколико соба које су се налазиле на спрату није било тешко пронаћи праву. Фридрих тихо закуца. Неколико тренутака се није чуло ништа, а затим сасвим лаки кораци који стадоше с друге стране врата. Као двоумећи се један глас упита:

— Ко је?

— Пријатељи. Отворите.

— Шта сте хтели? Касно је. Ми смо већ легли.

— Отворите, хитно је. Не смемо изгубити ни тренутак. Ради се о животу и смрти, — глас младића био је задихан и готово очајан.

Помисливши да ће женски глас можда пре убедити професора да су пријатељи у питању, и Линда поче да говори. Прошло је још неколико секунди док се врата отшкринуше. У истом тренутку зачу се са пропланка испред хотела звук мотора а затим и кочнице аутомобила. Био је крајњи час да напусте кућу, а можда је било и доцкан.

Јаче од икаквог убеђивања било је оно што су Фридрих и Линда показали старом професору кроз прозор његове собе: из великих тамних кола која су се једва оцртавала кроз кишу излазили су један за другим неки људи и кренули ка хотелу.

Не чекајући да се стари професор и девојчица потпуно обуку Фридрих и његова познаница пребацише им преко леђа зимске капуте и остављајући све у соби, изведоше их у ходник. Више није било времена. Сићи у хол до главног улаза значило би улетети право у загрљај хитлероваца.

Нико није ни слутио...

Срећом, одмах лево од професорове собе једна врата су водила на дрвену терасу која је ишла око целе куће. Са ње су се у позадини куће спуштале уске стрме степенице у задњи део дворишта. Очигледно да би послуга, не сметајући гостима, пролазила док обавља послове у собама. Потпуно запуштене и местимично изломљене степенице су већ годинама биле опасне за употребу. Па опет у овој ситуацији оне су се учиниле као прави дар.

Проваливши једним ударом ноге даску која је прикуцана на почетку степеница запречивала пролаз, Фридрих поче у потпуном мраку да се опрезно, степеник по степеник спушта. За њим је ишла држећи га за руку професорова кћи, па професор и најзад Линда. На неколико места труло дрво се поломи, али је младић сваког пута успео да се задржи руком за ограду или зид. Спуштање је било тешко а када су се готово нашли на земљи на спрату се упалише сва светла.

Вика разбеснелих нациста и ударање у врата затресе целу зграду. Мале степенице су на крају завијале под стреху испод које гониоци, упркос светлости, нису могли да угледају бегунце. Пошто се степениште завршавало стрмим делом са кога су биле скинуте све попречне дашчице морали су да скоче. Претрчати празан простор који је свуда унаоколо делио хотел од шуме, изгледало је немогућно. Било је више него сигурно да би нацисти пошли у потеру за аутомобилом када би ма ко од њих успео да се до њега добаци. А то је значило да би се остали када се гониоци изгубе, могли да пребаце до шуме и крену на пут ка граници која није била далеко.

Како нису ни у соби ни у хотелу пронашли своју жртву завладало је међу њима узбуђење, па нису ни приметили Фридриха све док није стигао до кола. Кроз кишу која је лила као из кабла они су били убеђени да виде професора.

Младићу пође за руком да одмах упали мотор и док је он већ одмицао друмом Немци су уз громогласну вику тек стигли до свог аутомобила.

После се све одиграло како се само могло зажелети. Фридрих је успео доста раније да стигне до окуке иза које је зјапила провалија, тако да је имао времена да искочи из својих кола и пусти их да се суноврате у понор. А он је брзо замакао иза стабала и шибан кишом потрчао кроз шуму ка месту на коме је требало по договору да се нађе са осталим бегунцима који су већ морали да буду тамо.

Нацисти су дуго с немим бесом посматрали разрушену ограду на друму и олупине аутомобила који је још горео на дну провалије. Нико није ни слутио да је мала група одлучно корачала кроз мрак ка граници и слободи.

КАО САН...

Један познати немачки психијатар лечио је неког пацијента који је био уобразио да у Америци има течу и да ће наследит његово имање. Неколико месеци било је, потребно да се болесник ослободи те фиксидеје. Кад је најзад пуштен са клинике као излечен стигао је из Америке телеграм: теча, о чијем постојању он стварно ништа није знао, умро је у Њујорку и оставио му наслеђе од два милиона долара.

ЈЕСТИВО УЉЕ КОЈЕ СЕ НЕ ВАРИ

Совјетски ботаничари открили су ново биљно уље које човечји организам не може да вари. Стручњаци сматрају да ће ово уље бити идеално решење за оне болеснике којима су лекари одредили дијеталну исхрану без животињских и биљних масноћа. Наиме, уље ће давати укус храни, а на организам уопште неће имати никаквог утицаја

WALT DISNEY — ТРЕЋИ НА ПЛАНИНИ

Distributed by King Features Syndicate.

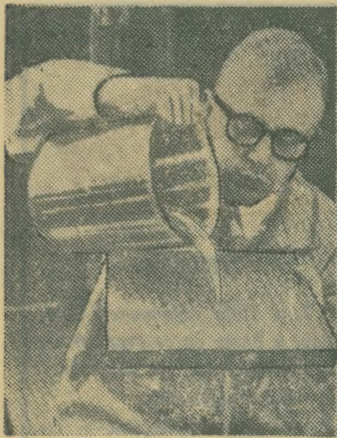

Да ли знате?

МЕТАЛ ОД ВЛАКАНА ИМА 90 ПРОЦЕНАТА ВАЗДУХА

Влакнасти метал направљен на Технолошком институту у Илиноису нови је производ који изгледа као компактна метална плоча иако садржи 90 процената ваздуха. Овај материјал направљен од сићушних металних влакана повезаних међу собом топлотом, веома је јак и лак што га чини погодним за изградњу авиона и ракета. У другом облику овај нови материјал може се користити као филтар за течности и гасове.

ХЛАДНА СУНЧАНА ПЕЋ

Два америчка научника са Станфордовог универзитета, професор Маркус и професор Волер, начинили су у својој лабораторији наоко противуречан проналазак: хладну сунчану пећ. У њиховој пећи врши се усретсређивање сунчаних зрака, као и у другима, али се одмах добивена топлота одводи помоћу сталног стру јања воде а задржавају хладни сунчани зраци чија је фотохемиска моћ веома велика. Зашто они то раде? Зато што се надају да ће на тај начин решити проблем фотосинтезе и да ће им поћи за руком да из ваздуха добију шећер и протеине.

ЗАШТО ЈЕ ПРОТЕКЛО ЛЕТО БИЛО ТАКО ЖАРКО

Астрономи из опсерваторије Лоуел, у Аризони, констатовали су да је у току протеклих пет година сунчана светлост постала за два отсто јача него раније. Они претпостављају да се за толико појачала и сунчева топлота па да је за 2% и загревање земље јаче но пре. На који су начин амерички научници дошли до овог закључка? Нарав но да нису могли непосредно да мере сунчеву светлост већ су то чинили посредним путем: мерили су осветљеност Урана и Нептуна од Сунца и 16 других планета и упоређивали је са јачином осветљавања из ранијих година.

ЈЕСЕЊА ПШЕНИЦА ДОБИЈЕНА ОД ОЗИМЕ

У белоруском научном институту за испитивање земљорадничких производа добијене су четири сорте озиме пше нице. До њих се дошло постепеним „преваспитавањем" јаре (пролећне) пшенице. Селекционар Мухин каже да су јаре врсте сејане сваке године све раније, док није дошло дотле да је биљка стекла својства озимих усева.

Неумешан слон

Слон „Докси" врло је омиљен у зоолошком врту у Лондону. Јако је дружељубљив а воли чак понешто и да помогне својим чуварима. У тој својој „вредноћи" дохватио је метлу да очисти лишће, али — из већ пуних колица.

НЕМА ВИШЕ ЗАГОРЕВАЊА

Показало се да јело не мора да загорева и кипи ако се судови у којима се кува или пече премажу танким слојем силиконске емулзије, једном вештачком хемиском супстанцом. Што је најважније ова супстан ца је потпуно нешкодљива за људски организам.

Због пијаних возача

Све више се уводи у употребу испитивање крви возача да би се сазнало да ли је за време вожње био при пићу или не, мада овај начин испитивања доноси и неке неповољне закључке. Наиме, није се једанпут десило да је анализа утврдила постојање алкохола у крви иако је возач био потпуно трезан. Откуда ово? Ако се игла за вађење крви стерилише у алкохолу, онда је резултат позитиван иако би требало да буде негативан. Један Француз је, међутим, израдио специјално осетљиву направу коју је назвао „осмопила". Он помоћу ње утврђује боље но иједном другом направом да ли у даху возача постоји испарење алкохола.

НАЈБОГАТИЈИ РУДНИК ГВОЖЂА

Сахара није само велики резервоар нафте него и једно од најбогатијих налазишта руде гвожђа. Једна британско-француска компанија отворила је на "Брду Мртвих душа" у Црним Планинама рудник који је засада највећи у свету. Према проценама, само на овом подручју налазе се резерве од 200 милиона тона најбоље гвоздене руде. У току наредне три године ове компаније ће инвестирати у нови рудник 700 милиона немачких марака, после чега ће годишње моћи да се извлачи око шест милиона тона руде.

И такав клуб

У Енглеској постоје разни клубови, па чак и „клуб пудлица". Најмањи члан овог друштва, мала „Бенки" почашћена је приликом прославе са две чаше вина и попила га. Како се осећала после тога — ми не знамо.

Падобран за астронауте

Послате помоћу ракета на веома велику висину, животиње су у одређеном тренутку бивале откачене од ракете и враћане на земљу падобраном. Да би у томе успели, стручњаци су морали да конструишу нарочите уређаје, али се одавно поставило питање на који начин да се спасавају астронаути чија би се ракета наједном покварила. То може да се догоди и на самом почетку летења, каквих је случајева било у САД, или касније, пошто се међупланетарно тело прилично одвоји од земље.

Проблем спасавања астронаута решавају научници више земаља. Изузев Америке, нису нам познати други резултати. А у САД сматрају да је за њих питање указивања помоћи већ решено. Они су, како кажу, начинили сложен уређај који обезбеђује одвајање путничке кабине од ракете носача. Пробе, које су са успехом остварене, извршене су на следећи начин:

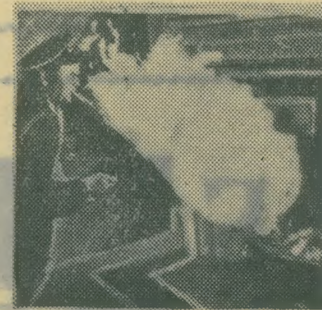
Прво се, у случају квара, кабина одвоји од ракете. У истом тренутку ступа у дејство мала помоћна ракета причвршћена на пилотску кабину. Њен се задатак састоји у томе да кабину удаљи од ракете више километара. У следећем стадијуму помоћна ракета се одваја од кабине, а затим отвара се падобран који успорава пад кабине сводећи њену брзину на десет метара у секунди, тј. 36 километара на сат. Пошто би при таквом паду ударац о земљу био опасан, начињени су унутарњи уређаји који ублажују потрес тако да падобранац остане неповређен.

ПРАКТИЧНО И БРЗО

Цени Алмон, носач са станице показује у чекаоници путницима како он ложи ватру:

— Узмите мало мазута у уста и затим га испљуните на пламен. Зато при паљењу ватре немате поребе да се савијате.

Алмон пали ватру на растојању од два метра.

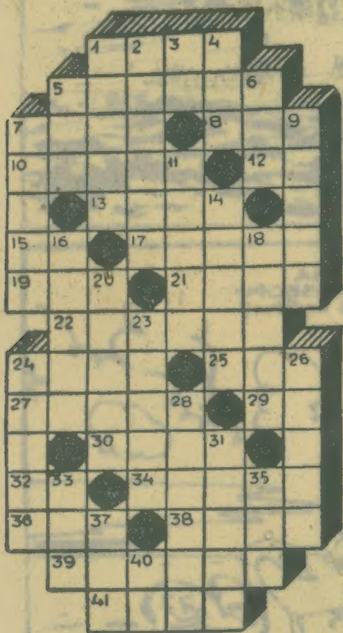
Први на листи

На листи паразита које свуда и у свако доба треба гонити, у Француској се међу првима налазе аргентински мрави. Откривени тек 1920 године, сада се налазе у свим француским покрајинама: браздају земљу, пењу се на дрвеће у бесконачним поворкама, силазе, улазе у куће, испитују сваки кутак па чак улазе и у фрижидере. Њихове хорде се провлаче и кроз најмање пукотине. Готово ниједна друга врста мрава не може да опстане од њих. Истерују чак и зечеве из склоништа и птице из гнезда. За последњих неколико година, аргентински мрави су се прогласили готово искључивим господарем доброг дела Француске.

Водоравно: 1) врста спорта; 5) град у Хрватској; 7) начин писања, стил; 8) део теразија; 10) самогласник; 12) два слова; 13) лука на Црвеном Мору; 15) скраћеница за народни одбор; 17) сазвучје тонова; 19) јединица за рад у физици; 21) коцка (латински); 22) главни град једне европске државе; 24) индонежанско острво; 25) билијарски штап; 27) једна од електрода; 29) грчко слово; 30) површина; 32) хемиски знак за злато; 34) несрећа, неприлика; 36) прост број; 38) италијанска новчана јединица; 39) књиговодствени термин; 41) туга.

Усправно: 1) новчани завод; 2) плот; 3) два слова; 4) тениски израз; 5) опак; 6) главни град једне суседне државе; 7) далматинско мушко име; 9) господар; 11) доктор медицине; 14) наше издавачко предузеће; 16) део намештаја; 18) дежурни у разреду; 20) јединица за мерење течности у Енглеској; 23) хемиски елемент; 24) наша плодна покрајина; 26) змија отровница; 28) један минерал; 31) маслина; 33) сат, час; 35) дуг временски период; 37) непознато у математици; 40) хемиски знак за телур.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Лист; 5) Ласкер; 7) фаул; 8) лик; 10) екран; 12) мо; 13) анас; 15) ек; 17) Дрвар; 19) Раб; 21) вила; 22) Кубала; 24) Рака; 25) ара; 27) Оњега; 29) М(арк) Т(вен); 30) Теба; 32) ар; 34) Роден; 36) тон; 38) Нама; 39) Гарона; 41) Ласа.

Усправно: 1) Лаура; 2) Исланд; 3) СК; 4) Тел; 5) лак; 6) Рим; 7) фењер; 9) кобра; 11) Нарва; 14) свила; 16) Какањ; 18) аларм; 20) букет; 23) багер; 24) ролат; 26) Атина; 28) абонос; 31) Адана; 33) „Рог"; 35) Ема; 37) Нал; 40) ра.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

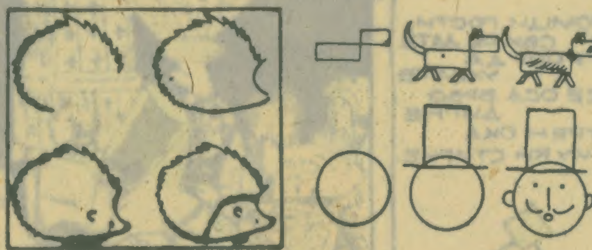
Трговац платном

Један од дечака је трговац, други помоћник, трећи крадљивац, четврти милиционар. Остали претстављају трубе платна и поређају се уза зид или ограду. Трговац изброји колико комада има и онда оде мало да прошета а помоћника остави да чува плат но. Али он заспи. За то време крадљивац украде једно, више или све платно. Кад се пробуди, помоћник виче за помоћ. У то се газда враћа, избије помоћника што је заборавио дужност па зове милиционера у помоћ. Сад сви троје трче да пронађу лопова. За то време они су се посакривали. Кад пронађу „платно" донесу га у дућан а лопову пред дућаном суде: да му се отсече глава. Уствари скине му се прутићем капа с главе.

КО МЕ ДИРА, ПОГОДИ!

У средини круга који начине деца ухвативши се за руке седе двоје леђима окренути један другом. Преко очију везана им је марамица. Неко од оних из круга дирне прстом или прутићем једног који седи а он пита оног другог који му је окренут леђима: Ко ме дира, погоди! Ако погоди измени место са оним у кругу.

За мале цртаче

Занимљива игра кликерима

За ову занимљиву игру кликерима потребна нам је једна картонска кутија од ципела, маказе, трака лепљиве хартије и кутија са дрвеним бојицама. Најпре се на унутрашњој страни поклопца нацрта пајац каквог видите на левој страни слике. Кружиће на капи и оковратнику, као и очи и нос треба лепо изрезати. Ти кружићи треба да су толико велики да кроз њих лако може да прође кликер. Изнад просечених рупа испишу се бројеви као на слици. Од ивице поклопца, где су ноге шареног пајаца, изреже се један полукруг (А). Да би кликери могли да се опет истресу из кутије, при њеном дну изреже се један мало већи отвор (В). Најзад се на отворену кутију постави поклопац, али не као кад се кутија затвара већ унутрашњом страном нагоре, па се помоћу лепљиве траке залепи за кутију.

Готово! Сад можемо да почнемо игру. Сваки играч има пет кликера. Кроз полукруг, означен на цртежу словом А, кликер се одгурне према пајацу. Играчи се труде да добро циљају и да њихов кликер пропадне кроз кружић означен што већим бројем, јер се они сабирају, а победник је онај који први скупи хиљаду бодова.

... књижевници Шилер, Чехов, Диамел били су по занимању лекари. Ренодо, издавач првих новиина у Француској (1631), био је такође лекар, као и Папен, Семеринг и Мајер који су у историји ушли као физичари.

... у време Немање српски војници имали су поред осталог оружја (копља, мача, буздована, лукова и стрела) још и — праћке.

... два совјетска стручњака, сарадници астрономског института „Стернберг" у Москви, конструисали су апарат помоћу кога се могу брже него на електричним рачунским машинама израчунати кружне путање Земљиних и Месечевих вештачких сателита.

... скалу за означвање јачине ветрова, која се и данас употребљава у метеоролошкој служби, морнарици и авијацији, направио је још 1806 године адмирал Бофор.

... нумизматика као предмет уведена је на

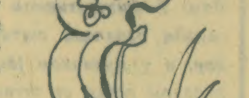
универзитетима у 18 веку, и то најпре у Упсали, у Шведској.

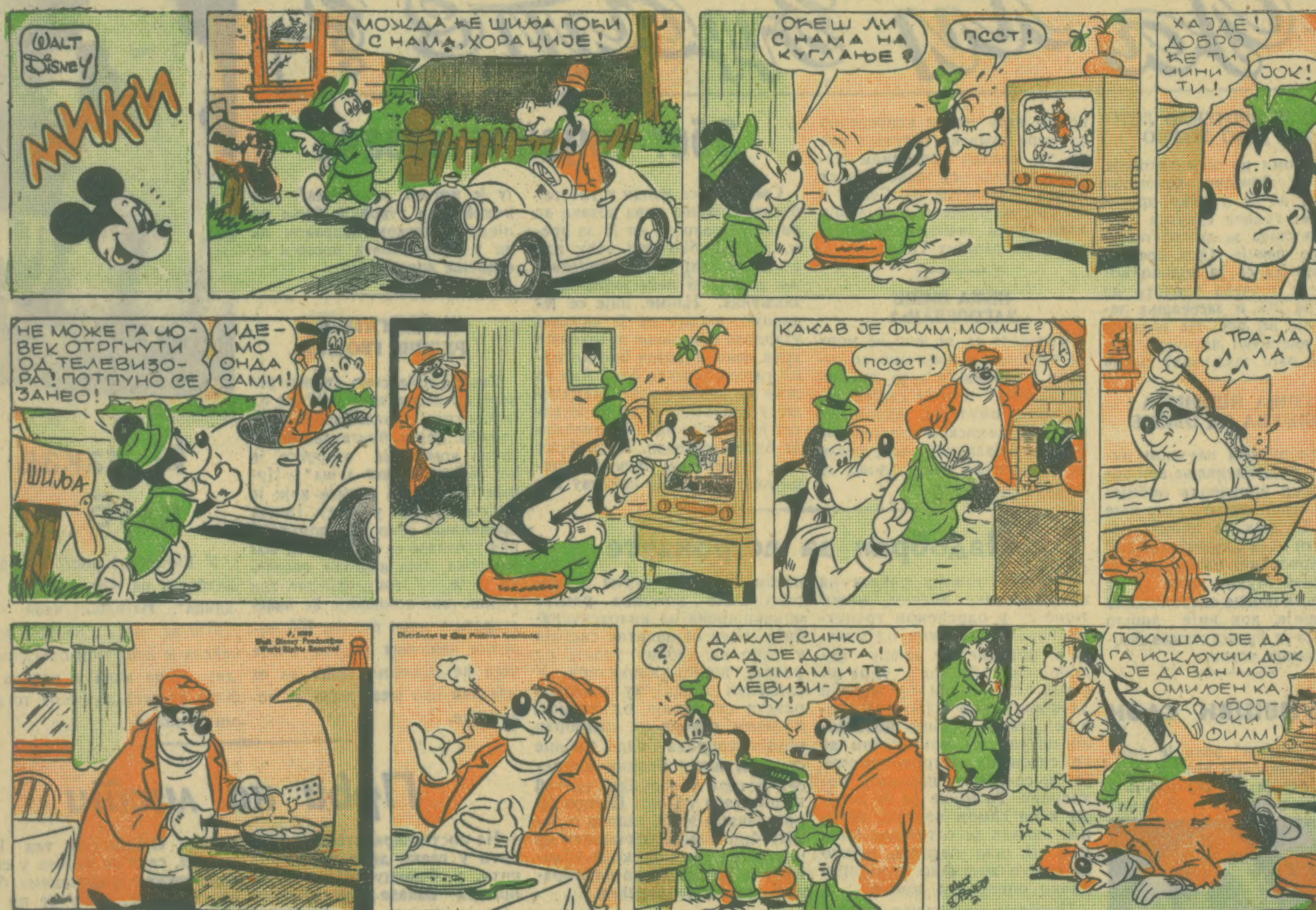
... израз „симбиоза", који означава заједнички живот два организма различитих врста, увео је у науку, 1879 године, немачки ботаничар Де Бари.

... бадем су гајили још стари Вавилонци. У Европу су бадем донели Феничани.

... у 17 веку употребљавао се штирак за рубље обојен жутом бојом.

... на свету има око 700 разних врста цвета перунике.

СТРПЉЕЊЕ

Ујка Паја објашњава Гаји, Раји и Влаји да се стрпљењем све да постићи. На то се Влаја гласно насмејао.

— Зашто се смејеш? — Ти као да не верујеш...

— Верујем, верујем, ујка Пајо, само бих волео да видим како би истиснуту зубну пасту стрпљењем поново вратио у тубу.

ЛЕКОВИТА БАЊА

Дошао Пера Ждера у бању, па се зачудио и упитао једног познаника.

— Шта, ова бања за мршављење чини ми се да је слабо посећена, јер у њој нема скоро никога.

— Није тачно. Гостију има много, само су толико ослабили и омршавели да се једва виде.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је лазура?
Ко су Замбоси?
Шта је чапкун?
Шта је канабин?
Ко је била Мефита?
Шта све значи реч сакада?

ОДГОВОР

ЛАЗУРА је лако премазивање већ израђене слике у бо-

ји неком провидном бојом, тако да се доња боја може ви-

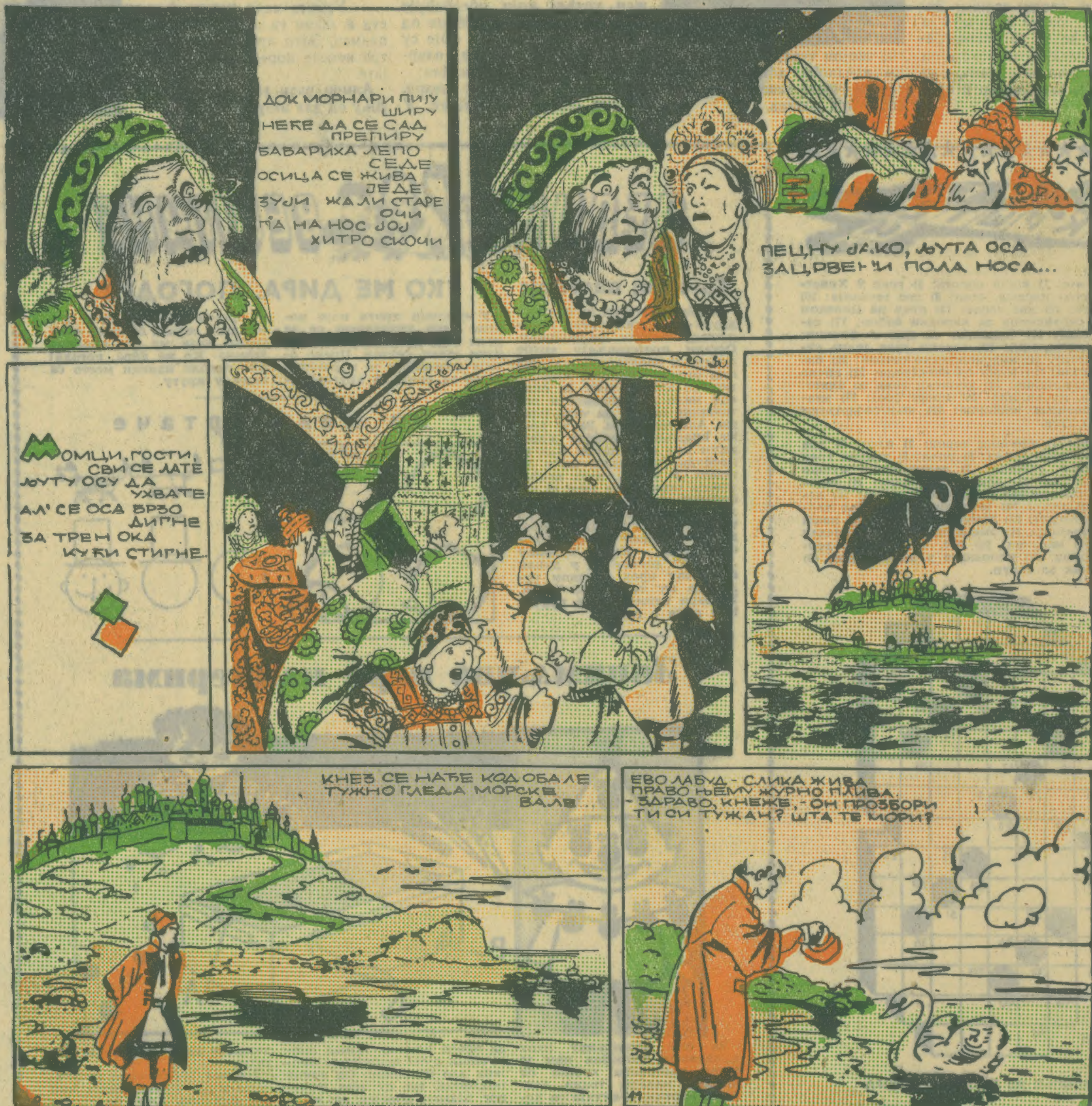
ЗАМБОСИ су мелези црнаца и америчких Индијанаца. Највише их има у Средњој Америци и северном делу Јужне Америке, в укупно — неколико милиона.

ЧАПКУН је турска реч и означава коња са ситним и брзим ходом, коња који у ходу у исто време диже обе десне, па обе леве ноге. Иначе, код нас та реч означава: лолу, обешењака, окачењака.

КАНАБИН је алкохолни саставни део индиске конопље који има наркотично дејство.

МЕФИТА је била римска богиња која је, по предању, разгонила кужна испарења.

САКАДА је француска реч и значи јак трзај коњском уздом. У фигуративном смислу сакада означава оштар прекор, а у музичком јак потез гудалом којим се отсвира више нота.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31 — Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200 полугодишња 600 динара · Рукописи се не враћају.